

Okul Psikolojik Danışmanların Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Konsültasyon İhtiyaçlarının ve Kaynaklarının Fenomenolojik Desende İncelenmesi *

Examining School Psychological Counselors' Consultation Needs and Resources for Gifted Students in a Phenomenological Pattern

Ramazan ÇOK^a, Ahmet Atif SOLAK^b, Ahmet KESKİN^c, Eşref BİRİŞİK^d, Feyza TOPÇU^e

Article Type/Makale Türü:

Research Article/Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgi

Received/Alındı: 24/07/2024

Revised/Düzeltildi: 02/11/2024

Accepted/Kabul edildi: 15/11/2024

Anahtar kelimeler:

Konsültasyon, Psikolojik Danışman, Üstün Yetenek.

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların üstün yetenekli öğrencilere yönelik konsültasyon ihtiyaçlarını, kaynaklarını ve aldıkları konsültasyon hizmetlerinin niteliğiyle ilgili görüş ve deneyimlerini öğrenmektir. Gaziantep ilinde 12 psikolojik danışmanın katıldığı çalışma fenomenolojik desende yürütülmüştür. Meslekte en az 10 yıl görev yapma, üstün yetenekli çocuklara psikolojik hizmet vermiş olma kriterleri belirlenerek, ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Veriler kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmıştır. Veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Konsültasyon ihtiyaçları; kişisel sosyal rehberlik, eğitimciler ve yönelik konsültasyon, psikiyatrik ve klinik konularda konsültasyon, özel eğitim ihtiyacı şeklindedir. Resmî kurumlar, meslektaşlar, kişisel gelişim ve web destekli uygulamalar konsültasyon kaynakları olarak kullanılmaktadır. Psikolojik danışmanlar, aldıkları hizmetleri olumlu katkı ve konsültasyon ihtiyaçlarına yeterli olmayan çözümler şeklinde değerlendirmişlerdir. Katılımcılar, konsültasyon kaynaklarının sürdürülebilir olması için öneriler sunmuşlardır. Bulgular literatürdeki araştırmalarla tartışılmıştır. Hem araştırmacılara hem de uygulayıcılara yönelik öneriler verilmiştir.

ABSTRACT

The purpose of this research is to learn the opinions and experiences of psychological counselors regarding the consultation needs of gifted students, their sources, and the quality of the consultation services they receive. The study, in which 12 psychological counselors participated in Gaziantep, was conducted with a phenomenological design. Criterion sampling was used by determining the criteria of having worked in the profession for at least 10 years and having provided psychological services to gifted children. Data were collected with a personal information form and semi-structured interview form. The data were subjected to content analysis. Consultation needs; personal social guidance, consultation with educators, consultation on psychiatric and clinical issues, special education needs. Official institutions, colleagues, personal development and web-supported applications are used as consultation sources. Psychological counselors evaluated the services they received as positive contributions and insufficient solutions to consultation needs. Participants offered suggestions for sustainable consultation resources. The findings were discussed with studies in literature. Recommendations for both researchers and practitioners are given.

Keywords:

Consultation, Psychological counselor, Giftedness.

*Ases VI. International Educational Sciences Conference. January 19-21, 2024, Gaziantep, Türkiye. (Özet bildiri olarak sunulmuştur).

^a Doktora Öğrencisi, PDR Anabilim Dalı, ramazancokpdr44@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7520-0301>

^b Millî Eğitim Bakanlığı, ahmetatifsolak@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6845-9122>

^c Doktora Öğrencisi, PDR Anabilim Dalı, ahmetkeskn2590@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9547-0934>

^d Millî Eğitim Bakanlığı, 44esref@gmail.com @gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-2253-0119>

^e Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, feyza.topcu@hku.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5853-2670>

Giriş

Üstün yeteneklilik, kelime anlamı itibariyle “gifted” olarak kullanılmaktadır (Sak, 2020). Bir anlamda hediye edilen, bahşedilen anlamlarına gelmektedir (OED, 2024). Özel yetenekli birey ise “yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderlik, özel bir akademik yeteneğe sahip olma, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket edip yüksek düzeyde performans gösteren” olarak tanımlanır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024). Üstün yeteneklilik; merak, başarılı olmaya yönelik motivasyon, yüksek zihinsel kapasite, fırsatları yaratıcı kullanabilme gibi özelliklerle de ilişkilendirilmektedir (Strickland, 2015). Zihinsel ve özel akademik yeteneklerinin dışında bazı gelişimsel ve psikolojik özellikleri bakımından da üstün yetenekli olmayan akranlarından ayrılırlar (Brighton vd., 2007, Worrell, vd., 2019). Duyusal derinlikleri, imgeleme becerileri, entelektüel duyarlılık (Piechowski, 2009), uzamsal düşünme, mükemmeliyetçilik, orijinallik, azim, bilişsel düzenleme (Johnsen, 2021) onları akranlarından farklı kılmaktadır. Üstün/özel yetenekli öğrenciler, normal gelişim aralığında yer alan akranlarından farklılaştıkları için kaynaştırma öğrencilerine benzer şekilde özel grup içinde değerlendirilip “özel eğitim gereksinimine ihtiyaç duyan birey” olarak kabul edilir (MEB, 2024). Eğitim, bireyin duygusal, akademik, bedensel, sosyal yani tüm gelişim alanlarını kapsar (Dönmez & Yıldırım, 2022). Literatürde üstün/özel yeteneklilere verilen özel eğitim ve öğretim içeriklerinin planlaması, programlanması ve değerlendirilmesinde ne kadar etkili olduğunu istatistiksel olarak sınanan pek çok çalışma mevcuttur (Sak, 2020).

Çağdaş eğitimde akademik gelişime odaklanıldığı, biyolojik psikolojik ve sosyal boyutlarının biraz daha arka plana itildiği görülmektedir. Bu ihmalin temelinde üstün yeteneklilerin çevresinde yer alan kişilerin “Bu çocuklar üstün yetenekliyse gelişmiş bir zihinsel kapasiteleri vardır, problemleri çok rahat çözebilirler, sorun olduğunda onun üstesinden gelirler o halde bu çocuklar psikolojik/sosyal olarak daha sağlıklıdırlar” şeklindeki yanlış/eksik genellemeleri ya da inanışlar yer almaktadır (Johnsen, 2021). Bu inanışa göre, üstün yetenekli çocuklar yalnızca akademik değil fiziksel, sosyal ve psikolojik yönlerden de yaşlılarından daha üstündürler. Bu görüş aslında eskiden daha farklıydı. Hollingworth (1942) gibi bazı araştırmacılar kurdukları rehberlik merkezlerinde üstün yeteneklilerin aile bilgilerini, gözlem notlarını, kişisel özelliklerini inceledikten sonra her bireye özgü problem alanlarına sahip olduklarını tespit etmişlerdir (Hollingworth, 1975). Nitekim üstün yetenekli çocuklarda dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (Moon, 2002; Tasca vd., 2024), devamsızlık (Renzulli & Park, 2002), benlik saygısı (Coşar Cığerci, 2006), sosyal duygusal öğrenme becerileri (Temelli, 2019), akran ilişkileri ve öznel iyi oluşları (Erol, 2015), stres kaynakları ve stres karşısındaki tepkileri (Sürücü, 2013), sınav kaygısı (Konyalıoğlu, 2013), davranışsal motivasyonları (Binici, 2014) gibi üstün yeteneklileri direkt olarak ele alan çalışmalar mevcuttur. Ayrıca empati, yaşam doyumları ve aile yaşantıları (Akkan, 2012), ailelerindeki duygusal ve davranışsal özellikler (Yıldırım, 2012), ebeveyn tutumları, sosyal destek algıları ile yaşadıkları psikolojik güçlükler (Olgun Kaval, 2014), üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları, psikolojik danışma yaşantıları ve rehber öğretmenlerin üstün yeteneklilerle ilgili yeterlik düzeyleri (Altun, 2015), ebeveynlerin psikolojik sağlamlıkları (Kahvecioğlu, 2015) gibi sosyal çevrelerinde onları dolaylı olarak çevreleyen unsurları da ele alan çalışmaların olduğu da görülmektedir.

Bazı çalışmacılar “üstün yetenekliler zeki oldukları için sorunları hemen halledebilirler ya da onlar diğer çocuklara göre psikolojik olarak incinmeye çok daha müsaitlerdir”, şeklindeki iki zıt görüşün birleşimini desteklemektedir (Assouline vd., 2021; Milgram, 1991). Buna göre, üstün yeteneklilik psikolojik problemlerin kaynağı olmadığı gibi bireyleri her tür psikolojik problemden koruyan bir kalkan da değildir. Üstün yetenekli öğrencilerin farklı gelişimsel süreçleri, okul ortamı, aile, kültür, bu çocukların karakteristik özellikleri, dışsal

faktörler ya da üstün yeteneklilik etiketinden kaynaklı yanlış bilişler gibi faktörler ele alındığında eğitim sistemi içinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) hizmetlerine ihtiyaç duymaktadırlar (Altun & Yazıcı, 2020; Brody & Muratori, 2021). Her ne kadar PDR hizmetlerini ilgilendiren konular olarak gözüксе de eğitim sistemi içinde bazı durumlarda PDR hizmeti sunan meslek elemanları öğrenciye dair değerlendirmelerde eksiklik hissettiğinde çoklu bakış açısına ve bilen birinden yardım almaya ihtiyaç duymaktadır (Crothers vd., 2020).

Çağdaş eğitim tüm öğrencileri kapsar. Örgün eğitim; öğretim, öğrenci kişilik hizmetleri ve yönetim alanlarından oluşmaktadır (Yeşilyaprak, 2010). Öğrenci kişilik hizmetleri içinde yer alan (Yeşilyaprak, 2010). Rehberlik hizmetlerinde eğitimcileri zorlayan ve fikir alışverişine ihtiyaç duyduklarında kullandıkları müşavirlik (konsültasyon) hizmetleri idareci-veli-öğretmen ve konunun diğer uzmanlarıyla olan iş birliğini kapsar (Özyürek vd., 2015). Bu açıdan okullarda konsültasyon (müşavirlik) hizmetleri okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik (PDR) servislerini ilgilendiren bir konu olmaktadır. Konsültasyon İngilizce literatürde “consultation” olarak geçmekte “bir konuda karar vermeden önce bir kişi ya da bir grup insanla konu ile ilgili tartışma-fikir alışverişinde bulunma- tarafların istişarede bulunduğu ve müzakere veya tartışma için bir toplantı” şeklinde tanımlanmaktadır (OED, 2024). American School Counselor Association (ASCA), konsültasyonu şöyle tanımlamaktadır: “Psikolojik danışmanın, öğrencinin eğitim sistemi içinde ilgi ve yeteneklerini kullanabilmesi için ebeveynlerle, öğretmenlerle, idarecilerle, sosyal çalışmacılarla, sağlık uzmanlarıyla bir plan ve strateji doğrultusunda ortak hareket etmesidir.” (ASCA, 2024). Yardım ilişkisi olarak değerlendirilir (Akman, 2002). Okul psikolojik danışmanlarının verdikleri öğrenci kişilik hizmetlerini inceleyen bazı araştırmacılar, verdikleri hizmetlerin önemli bir kısmını iş birliğine ayırdığını göstermektedir (Akman, 2002; Crothers vd., 2020; Güneşlice & Yıldırım, 2019; Reinhiller, 1999). Geniş örneklem gruplarıyla yapılan çalışmalar konsültasyonun okullarda PDR hizmetlerinde işlevsel olduğu (Kampwirth, 2003), özellikle problemleri çözmeye, müdahaleleri seçme ve uygulamada tüm eksikliklerine rağmen olumlu bir yöntem olarak kabul edilmektedir (Ferguson, 2021).

Ülkemizde her ne kadar üstün yetenekli çocuklar Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) kurumlarından destek alsalar da zamanlarının büyük bir kısmını akranlarıyla beraber okullarda geçirmektedirler (MEB, 2024). BİLSEM’de uygulanan programların içerikleri incelendiğinde psikolojik danışma/konsültasyon gibi kavramların çok ele alınmadığı sadece bunlarla ilgili bazı derleme yayınların olduğu görülmektedir (Bknz: MEB/ORGEM). Okullarda PDR hizmeti sunulurken konsültasyona ihtiyaç duyulan durumlarda hangi tür süreçlerin izlendiği ve hangi konularda psikolojik danışmaların zorlandığı incelenmesi gereken bir konudur. Ülkemizde okullarda yürütülen müşavirlik çalışmalarına hem niteliksel hem de niceliksel olarak sınırlı sayıda (Akman, 2002; Karakuş, 2008) var olanlarda yönetici ve öğretmenlerle kurulan iş birliğinin önemine değinmiştir (Atıcı, 2006; Dikmen, 2023; Nazlı, 2007; Ünal, 2006). Psikolojik danışmanların konsültasyon öz yeterliliklerini belirlemeye yönelik bir envanterin uyarlandığı görülmüştür (Bozkur & Kaya, 2021, s. 73). Bu envanter incelendiğinde konsültasyonun sadece yönetici ve öğretmenlere yönelik olmadığı çok rahat görülebilir. Okullardaki konsültasyon çalışmaları ve ruh sağlığı modeli (Akman, 2002), okul psikolojik danışmanların ailelerle yürütmüş oldukları konsültasyon çalışmaları (Aslan & Güven, 2019), okullarda yapılan PDR uygulamalarında yapılan konsültasyon hizmetlerinin neler olduğu incelenmiştir (Hatipoğlu, 2010; Penbegül, 2014). Bu araştırmalar incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanların PDR hizmetlerinde hangi alanlarda zorlandıkları kısmen ele alınsa da konsültasyon kaynakları incelenmemiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin PDR ihtiyaçlarının belirlendiği bir çalışmada ebeveynlerin BİLSEM’de sunulan PDR hizmetlerin çocuklarının PDR ihtiyaçlarını karşılama

konusunda yetersiz kaldığı belirtilmiştir (Altun & Yazıcı, 2018). Aynı araştırmacılar BİLSEM’de çalışan PDR çalışanlarıyla üstün yetenekli öğrencilere sunulan PDR hizmetleri ile ilgili görüşlerini nitel olarak incelemiş (Altun & Yazıcı, 2020) ancak konsültasyon kaynaklarına vurgu yapmamışlardır. Okullarda PDR servisinde çalışan psikolojik danışmanların konsültasyon ihtiyaçları, kaynakları ve aldıkları konsültasyonunu niteliği (Güneşlice & Yıldırım, 2019) araştırılmış olsa da özel bir örneklem olan üstün yetenekli öğrencilerle ilgili bir ibare geçmemektedir.

Yukarıda detaylı şekillerde açıklanan üstün yetenekli öğrencilerin yaşadıkları güçlükler ve okullardaki psikolojik danışmanlara yönelik yapılan konsültasyon araştırmaları incelendiğinde, okullarda üstün yetenekli çocuklarla çalışan psikolojik danışmanların konsültasyon ihtiyaçlarının ve kaynaklarının belirlenmemesi, literatürde bir açık olarak değerlendirilebilir. Üstün yetenekliler toplumların teknolojik üretim, sanat, kültür, eğitim ve daha birçok alandaki katma değerleri düşünüldüğünde değerli bir örneklem grubudur (MEB, 2024). Üstün yetenekli öğrenciye PDR hizmeti sunan psikolojik danışmanların hangi psikolojik danışma hizmet alanında zorlandıkları, aldıkları eğitimlerin (lisans/lisans üstü/hizmet içi eğitim) onları hangi alanlarda avantajlı hangilerinde dezavantajlı yaptığı bu araştırmada merak edilen konulardır. Üstün yetenekliler ilgili bu alanda okul psikolojik danışmalarının deneyimleri, onlara sunulacak olan hizmet içi eğitimlerin içeriğine ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili konsültasyon ihtiyaçlarını belirlemek ve deneyimlerini incelemek, bu konuyla ilgilenen paydaşlar (öğrenci velileri, idareciler, öğretmenler, ilgili resmi birimler vb.) içinde bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara da cevap aranmaktadır.

Üstün yetenekli öğrencilerle çalışan okul psikolojik danışmanlarının PDR hizmeti sunarken çalıştıkları kademelere göre (ilkokul, ortaokul, lise);

1. Karşılaştıkları zorluklar nelerdir?
2. Hangi konularda konsültasyona ihtiyaç duymaktadır?
3. İhtiyaç duydukları konsültasyon hizmetini hangi kaynaklardan karşılamaktadır?
4. Aldıkları konsültasyon hizmetlerinin niteliğini nasıl değerlendirmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgubilim çalışmaları; bir olguya ilişkin kişisel deneyimi, yaşantıyı, algıyı (fenomeni), ortak/anlaşılır ve herkesin anlayacağı (dil ve sözcükleri kullanarak) ortak bir düzeye çekmeyi amaçlamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Psikoloji ve ruh sağlığı çalışmalarında ise nihai hedef, deneyimin özünü aydınlatmaktır (Englander, 2016, ss. 2-3). Psikolojik danışmaların üstün yetenekli öğrencilerde farklı zorluklar ve deneyimler yaşasalar dahi hangi ortak anlamlarda birleştiklerini belirlemek için fenomenolojik desen kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Olgubilim çalışmalarında fenomeni bütün yönleriyle deneyimlemiş grupla çalışılır. (Yıldırım & Şimşek, 2018). Örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk vd., 2015). Katılımcılar, Gaziantep ili merkez ilçelerde en fazla üstün yetenekli öğrenciye sahip okullarda çalışan 12 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Veri zenginliği sağlamak için, üstün yetenekli öğrencilere psikolojik hizmet sunma ve meslekte 10 yıl ve üzeri çalışma kriterleri belirlenerek amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Yaş, cinsiyet, çalışma yılı ve çalışılan okul kademesinin çeşitliliğinin fazla olmasındaki temel amaç deneyim ve görüşlerdeki farklılığı görmektir.

Tablo 1. Kişisel Bilgi Formuna Göre Katılımcılardan Elde Edilen Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Çalışılan okul kademesi	Lisans mezuniyeti	Müşavirlik ile ilgili bağımsız alma durumu	Hizmet içi eğitim alma durumu	Proje-çalıştay-sempozyum katılma durumu
K1	Erkek	30	10	İlkokul	PDR	Hayır	Hayır	Hayır
K2	Erkek	45	24	Lise	PDR	Hayır	Evet	Evet
K3	Kadın	48	24	Ortaokul	Psikoloji	Hayır	Hayır	Hayır
K4	Kadın	33	10	İlkokul	PDR	Evet	Hayır	Hayır
K5	Erkek	33	10	Lise	PDR	Hayır	Hayır	Hayır
K6	Erkek	37	16	Ortaokul	PDR	Evet	Hayır	Hayır
K7	Kadın	32	10	Ortaokul	PDR	Hayır	Hayır	Hayır
K8	Kadın	34	12	Ortaokul	PDR	Hayır	Evet	Evet
K9	Erkek	38	13	İlkokul	Sosyoloji	Hayır	Hayır	Hayır
K10	Erkek	38	17	İlkokul	PDR	Hayır	Hayır	Hayır
K11	Kadın	33	10	Lise	PDR	Hayır	Hayır	Evet
K12	Erkek	46	24	Lise	PDR	Hayır	Hayır	Hayır

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların yedisi “Erkek”, beşi ise “Kadın” katılımcıdır. Katılımcıların yaş ortalaması 37’dir. Katılımcıların 10’u PDR, biri sosyoloji, biri psikoloji lisansından mezundur. Katılımcıların dördü ilkokul, dördü ortaokul ve dört tanesi lise kademesinde görev yapmaktadır. Eğitim hayatları boyunca (lisansüstü dahil) konsültasyon ile ilgili bağımsız ders alan katılımcı sayısının iki olduğu görülmektedir. MEB’de PDR hizmetlerine yönelik hizmet içi eğitim alan katılımcı sayısının iki olduğu, üstün yetenekli öğrencilerle ilgili PDR hizmetlerine yönelik bir proje/çalıştay/sempozyum vb. katılan katılımcı sayısının ise üç olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak, kişisel bilgi formu (Tablo 1) ve katılımcıların verdikleri cevapların birçok yönünü görmek ve katılımcılara yeni sorular sorabilmek adına cevapları kısa, evet ya da hayır gibi kısa yanıtlardan ziyade katılımcıların kendi sözcükleriyle ifade etmelerine olanak tanıyan sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde ortak bir anlayışın oluşması için toplantı yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, görüş alınacak konuyla ilgili hem ortak bir anlayışın hem de veri zenginliği için işlevsel bir metottur (Yıldırım & Şimşek, 2018). Görüşme formundaki sorular geliştirilirken öncelikle konu ile ilgili ölçekler, tezler, makaleler incelenip literatür taraması yapılmıştır. BİLSEM’de çalışan ve okullarda üstün yetenekli çocuklara PDR hizmeti sunan psikolojik danışmanlara konsültasyon konusunun araştırma değeri, alanda hangi açıkları kapatacağı ve literatüre ne tür katkı sunacağı ile ilgili görüşler alınmıştır. Ardından bir soru havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra alan uzmanlarında bir Dr. Öğretim üyesi, PDR anabilim dalında doktora öğrenimi gören iki kişi, rehberlik ve araştırma merkezinde (RAM) görev yapan bir kurum müdürü ve Klinik Psikoloji alanında yüksek lisans yapan bir uzmandan görüşü alınmıştır. Pilot görüşmeler yapılmış ve sorulardan bazıları düzenlemiştir. Pilot görüşmeler analize dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Süreci

Ölçeklerde yer alan demografik bilgilerin gizli kalacağı, hiçbir şahıs ya da kurumla paylaşılmayacağı hususunda “Google form” üzerinde kişisel verileri koruma (KVK) bilgilendirilmesi yapıldıktan sonra kabul onam formu alınmıştır. Gönüllü olanlardan online “Zoom görüşmesi” için randevu oluşturulmuştur. Görüşme öncesinde kişisel ve mesleki bilgilerinin saklı kalacağı ve araştırmada nitel araştırmanın doğasına uygun olarak katılımcı numaralandırması (K1, K2...) yapılacağı belirtilmiştir. Katılımcılara istedikleri anda araştırmadan çekilme haklarının olduğu sözel olarak da ifade edilmiştir. Yapılan görüşmeler,

katılımcıların izni alınarak ses kaydına alınmıştır. Görüşme süreleri sınırlandırılmamıştır. Toplam görüşme süresi 265 dakika olup her bir görüşmeci için ortalama 22 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında katılımcıları yönlendirici, araştırmanın veri toplama sürecini olumsuz etkileyecek davranış ve tutumlardan gözlemlenmemiştir.

Araştırmacıların Rolü

Veri toplama sürecinde araştırmacılar görüşme belirlenen tarihlerde görüşmeler yapmışlardır. Araştırmacılar araştırılan konuyla ilgili gerekli uzmanlık alanına sahiptirler. Araştırmacılar bir Dr. Öğr. Üyesi, RAM müdürü, RAM’da PDR hizmetleri bölümünde çalışan bir doktora öğrencisi, bir klinik psikoloji yüksek lisans öğrencisi, bir ilkokulda çalışan doktora öğrencisi yer almaktadır. Araştırmacıların rolü verilerin toplanması, analizi ve bulguların yorumlanmasıyla sınırlı olsa da üstün yetenekli öğrencilere sunulan PDR hizmetleri konusunda deneyimli olmalarından ötürü araştırmanın her evresinde fikir sahibi olmuşlardır.

Verilerin Analizi ve Çözümlemesi

Bu çalışmada görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, içerik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Bu analiz; sözcüklerin, kavramların, temaların, deyimlerin, karakterlerin veya cümlelerin varlıklarını belirlemek ve onları sayıya dökmeye ideal bir tekniktir (Kızıltepe, 2017). Bu amaçla önce anlamlı bölümler kavramsallaştırılır sonrasında ortaya çıkan kavramların içeriklerindeki anlamlar temel alınarak düzenlenir (Yıldırım & Şimşek, 2018: 242). Bu döngüsel bir süreçtir. Analiz birimleri seçilir, kodlama yapılır ve kategoriler oluşturulur. Geçerlik ve güvenilirlik değerlendirilir. Tekrar kodlama yapılır çünkü veriye aşına olunmuştur. Gerekirse kodlama kuralları yenilenir ve tekrar kategori şeması oluşturulur. Aslında amaç geçerlik ve güvenilirliğin yeniden değerlendirilmesidir (Weber, 1985; Akt: Downe-Wamboldt, 1992, s. 315). İçerik analizinde elde edilmiş olan veriler bulgulara verilirken bulgularla ilişkin olan katılımcı görüşlerinde doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Bu araştırmanın nitel araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğine olumlu anlamdan destek sunar. Bu çalışmada psikolojik danışmanların konsültasyon ihtiyaçları, deneyimlerinin doğasını ve anlamını ortaya çıkarmak amacıyla verileri oluşturan mülakat ses kayıtları yazıya aktarılmış ve analize hazır hale getirilmiştir. Görüşme verileri okunduktan sonra yazarlar olarak bütüncül bir bakış açısı edindik. Bu bakış açısı veri analizden temaların oluşum sürecinde kritik önem taşır. Analiz sürecinde dört süreç izlenmiştir. Birinci süreçte araştırmacılar, analize başlamadan önce araştırmanın içeriği ile ilgili tüm bilgi, düşünce, tutum ve davranışlarının farkında olur, analize zarar verecek olanları bir anlamda fark eder. İkinci aşama olan “fenomenolojik redüksiyon” sürecinde ise görüşmelerde yer alan deneyimle ilgili temel özellikler veya anlam birimleri oluşturulmuştur. Üçüncü süreç yapısal temalar ortaya konulmuştur. Analizin son aşamasında ise psikolojik danışmanların konu ile ilgili deneyimlerinin özü ve anlamı açığa çıkarılmaya çalışılmış, katılımcıların ortak anlam üniteleri ile yapılar tespit edilerek kodlar sayısallaştırılmış. Kodlarda ortak anlamlar alt temalar altında birleştirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliğine bakılırken Pawson vd., (2003) tarafından geliştirilen TAPUPAS kriterleri ile İngilizce kelimelerinin baş harflerinden oluşan bu kriterler sırasıyla, saydamlık (Transparency), doğruluk (Accuracy), amaçlılık (Purposivity), fayda sağlama (Utility), uygunluk (Propriety) ulaşılabilir olma (Accessibility) ve özgünlük taşıma (Specificity) kriterleridir. Bu kriterlerin sağlanması nitel araştırmaların geçerli ve güvenilir olduğunun göstergesidir (Akt: Gray vd., 2012, ss. 482-490).

Araştırmacılarından biri 10 yıl RAM müdürlüğü, biri 10 diğeri yedi yıl RAM PDR bölümünde görev yapmaktadır. Diğer iki araştırmacıdan birisi üstün yetenekli öğrencilere PDR hizmeti sunan bir ilkokulda, diğer araştırmacı da üniversitede Dr. Öğr. Üyesi olarak

görev yapmaktadırlar. Görev yaptıkları süre içerisinde BİLSEM ön değerlendirme, il üstün yetenekli öğrenciyi tanılama sınav komisyonunda görev alma, BİLSEM bireysel değerlendirme ve BİLSEM öğretmenlerine müşavirlik konusunda sürekli olarak çalışmışlardır. Araştırmacılar buldukları mesleki konum itibarıyla okul psikolojik danışmanları, BİLSEM ve üstün yetenekli öğrenci ve psikolojik danışmanlarla sürekli iç içe olduklarından sürekli gözlem yapıp, araştırma sürecinde bu unsurlarla etkileşim halinde olmuşlardır. Görüşme soruları hazırlanırken psikolojik danışmanların konsültasyon öz yeterlilik, öz yetkinlik düzeylerini ölçen ölme araçları incelenmiş, öncesinde BİLSEM’de çalışan psikolojik danışmanlar ve BİLSEM müdürleri ile görüşülmüştür. Ek olarak 2022-2023 eğitim öğretim bahar döneminde 1 ay boyunca BİLSEM’de görev yapan iki ve üstün yetenekli öğrencilerle çalışan dört psikolojik danışmandan konsültasyon kaynakları ile ilgili gözlem notları tutmaları istenmiştir ve bunların araştırmacılarla paylaşılması istenmiştir. Araştırmanın sorularının hazırlanması, analizi ve raporlanması sürecinde daha önce konsültasyon ile ilgili araştırma yapan bir doktora öğrencisinden akran bilgilendirilmesi için görüş alınmıştır. Veriler transkript edildikten sonra her veri seti ilgili katılımcıya e-posta atılmış ve katılımcı teyidi yapılmıştır. Katılımcı dönüşleri ile ilgili bilgilendirme iyi olabilir. Araştırmada elde edilen kod ve alt temalar birbirine bağlantılandırılmış ve katılımcıların ifade ettiği görüş ve deneyimlere dayanarak “doğrudan alıntılara” yer verilmiştir. Araştırmada çalışmanın programı ve organizasyonu, alan notları, gözlemler ve araştırmacı görüşlerini almak için online bir grup kurulmuştur. Görüşmeler planlanan tarihlerde yapılmış, her görüşmeden sonra katılımcılar Zoom üzerinden görüş ve deneyimlerini paylaşmışlardır. Her araştırmacı ek olarak kendi araştırmacı günlüğünü tutmuş ve kodlama sürecinde bu kolaylık sağlamıştır.

Kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile ilgili iki akademisyen ve üç doktora öğrencisinden uzman görüşü alınmıştır. Kodlama ve alt tema belirleme süreci iki aşamada yapılmıştır. Verilerin kategorileri tablolaştırılmıştır, transkriptler titizlikle incelenmiş ve araştırmacıardan üçü kodlamalar ve kategoriler arasında karşılaştırmalar yapmış ve kodlayıcılar arası tutarlılık incelenmiştir. Kodlamalar bittikten sonra kodlar ve görüşme transkriptleri nitel araştırma alanında araştırma makalesi yayınlayan bir doktora öğrencisi, bir Dr. Öğr. Üyesi ve bir Prof. Dr. unvanına sahip alan uzmanlarına e-posta yoluyla gönderilmiştir. Sonrasında Zoom üzerinden toplantı yapılmış görüş farklılığı olan kodlarda ortak fikir birliği oluşturulmuştur. Alan uzmanından, aynı temaları dışarıda tema kalmayacak şekilde kavramsal kategorilerle karşılaştırması istenmiştir. Uzmanın yapmış olduğu karşılaştırmalar araştırmacıların yapmış olduğu karşılaştırmalar ile tutarlılığı kontrol edilmiştir. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlik=görüş birliği/(görüş birliği+görüş ayrılığı) formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Yazarlara göre %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenen güvenilirlik sağlanacağı düşünülmüş ve bu çalışmada %94 oranında bir uzlaşma sağlanmış olması çalışmanın güvenilirliği açısından yeterli görülebilir. Araştırmacıların gözlem ve alan notlarının karşılaştırılması için (Şubat-Mart 2024) dönemlerinde Zoom üzerinden görüşmeler yapılmıştır. Bulguların çoğaltılabilme ve yeniden üretilebilme özelliklerini sağlamak amacıyla bulgular literatür doğrultusunda birbirine harmanlanarak verilmeye çalışılmıştır. Araştırmacılar metodolojik süreç ve veri analizini şeffaf yürütmüşlerdir. Ön yargılarını kendi aralarında tartışıp bunlardan titizlikle sıyrılmaya özen göstermişlerdir. Görüşmelerden 11 tanesi Zoom programı üzerinden, 1 tanesi ise yüz yüze görüşme ile yapılmış (ses kaydı alınmıştır) ses-görüntü kayıtları ve deşifreleri dijital ortamda arşivlenmiştir. Araştırmacılar, araştırmanın her bölümünü (giriş-yöntem-analizler, bulgular, sonuç ve öneriler) ortak değerlendirmiş ve yorumları tartışmışlardır.

Bulgular

Bu araştırmada ilk olarak üstün yetenek tanısı almış öğrencilere PDR hizmeti sunan psikolojik danışmanların konsültasyona ihtiyaç duydukları ilişkin konularla ilgili alt temalar ve kodlar verilmiştir (Bknz. Tablo 2). Bir sonraki bölümde bu konsültasyon ihtiyaçlarını karşıladıkları kaynaklar (Bknz. Tablo 3) ve aldıkları konsültasyon hizmetlerinin problem durumlarının çözümüne katkısına ilişkin alt temalar ve kodlara (Bknz. Tablo 4) yer verilmiştir. Son tabloda ise okul psikolojik danışmanlarının konsültasyon (fikir alışverişi) kaynaklarının yeterliliği ilgili düşüncelerine ilişkin kodlara ve temalara (Bknz. Tablo 5) yer verilmiş ve her tabloyla ilgili katılımcıların doğrudan alıntıları ilgili tablonun altında verilmiştir. Tablolarda katılımcılar (K1, K4, K9, K10) ilkökul kademesinde; (K3, K6, K7, K8) ortaokul kademesinde; (K2, K5, K11, K12) ise lise kademesinde görev yapmaktadır.

BİLSEM Öğrencisine PDR Hizmeti Sunan Psikolojik Danışmanların Konsültasyona İhtiyaç Duydukları Konular

Araştırmanın birinci sorusu bağlamında, psikolojik danışmanların konsültasyona ihtiyaç duydukları konular *kişisel sosyal rehberlik, eğitimcilere yönelik konsültasyon, sağlık/psikiyatri ve klinik konularında konsültasyon ihtiyacı, velilere sunulan PDR hizmetlerinde konsültasyon ihtiyaçları, üstün yeteneklilere sunulan özel eğitim/öğretim konularında konsültasyon ihtiyacı*, şeklinde beş alt temada sınıflandırılmıştır. Bu alt temalara ilişkin alt temalar, kodlar ve bu kodların hangi katılımcılara ait olduğu Tablo 2’de sunulmuş, kodlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 2. Psikolojik Danışmanların Konsültasyona İhtiyaç Duydukları Konular

Alt Tema	Kod	Katılımcı	f
Kişisel-Sosyal Rehberlik (F: 21)	Öğrencilerde uyum sorunları	K3, K8, K10	3
	Davranış problemleri	K5, K10	2
	Öğrencinin aileye bağlanma ve aidiyet sorunları	K3, K8	2
	Öğrencilerde özgüven sorunları	K5, K6	2
	Öğrencilerde duygusal sorunlar	K6, K11	2
	Öğrencilerde akademik rekabet sorunları	K6	1
	Öğrencilerde ekran bağımlılığı	K8	1
	Öğrencilerin mükemmeliyetçilik algıları	K11	1
	Devamsızlık sorunları	K10	1
	Öğrencilerde tanının getirmiş olduğu ön yargılar	K11	1
	Öğrencilerde yüksek performans beklentisi	K11	1
	Bireyle PD devamlılığı sağlamada zorlanma	K11	1
	Öğrencilerde akademik konsantrasyon ve motivasyon problemleri	K2	1
	Öğrencilerde sosyal kaygı ve iletişim	K2	1
	Üstün yetenekli öğrencilerde sosyal farklılıklar	K5	1
Eğitimcilere yönelik konsültasyon (F: 11)	Eğitimcilere Zenginleştirilmiş Eğitim Programı (ZEP) Eğitimi	K1, K2, K4, K9	4
	Öğretmenlerin üstün yetenek konusundaki bilişsel/bilgi eksikliği	K1, K2, K6, K9	4
	Öğretmenlerin sınıf içinde yaşadığı sorunlar	K5	1
	Öğretmenlerin öğrenciye bilişsel olarak yeterli gelmemesi	K5	1
	Üstün yetenekli çocuğa ait gelişim dosyası (portfolyo) eksikliği	K12	1
Sağlık/psikiyatri ve klinik konularda konsültasyon ihtiyacı (F:7)	DEHB	K1, K3	2
	Öğrencide dürtüsel davranışlar	K3, K5	2
	Öğrencilerde psikiyatrik konularda konsültasyon ihtiyacı	K8	1
	Öğrencilerde klinik konularda konsültasyon ihtiyacı	K8	1
Velilere yönelik konsültasyon (F: 7)	Bedensel yetersizliğe sahip öğrenci	K12	1
	Velilerin üstün yetenek konusundaki yanlış bilişleri/inançları	K3, K6, K11	3
	Velilere destek eğitim bilgilendirilmesi	K2, K4	2
	Veli ve çocuk arasındaki iletişim problemleri	K5	1
Üstün yetenek alanında özel eğitim (F: 5)	Veli ile iletişim sorunları	K11	1
	Destek eğitim	K2, K7	2
	Öğrencilerde sanatsal ve kültürel özellikleri geliştirme	K7, K8	2
	Öğrenciyi akademik anlamda tanıma	K9	1

Katılımcıların konsültasyona ihtiyaç duydukları alanlar *kişisel sosyal rehberlik, eğitimcilere yönelik konsültasyon, sağlık/psikiyatrik ve klinik konularda konsültasyon, velilere yönelik konsültasyon, üstün yetenek alanında özel eğitim şeklindedir*. En fazla kod frekansına sahip *kişisel sosyal rehberlik* alt teması incelendiğinde; katılımcılar öğrencilerde uyum ve

davranış problemleri ile ilgili zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bazı uyum sorunlarının, davranış farklılıkları oluşturduğu belirtilmiştir. Bunlarla ilgili ailelerin bilgilendirilmesi, kademe geçişlerindeki uyumsuzluklar, davranışsal farklılıklar her ne kadar PDR alanı ile ilgili gözükse de özel uzmanlık alanlarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır.

Eğitim sisteminde ailenin bakışı da çocuk hani uyumlu gibi algılanıyor. Ancak ortaokul kademesine geçerken uyum sorunları yaşıyorlar. (K3)

Özellikle davranış ve sosyal yönden diğerlerinden biraz farklı oldukları için bazen zorlandığımız doğrusu nasıl olur diye fikir alışverişine ihtiyaç duyduğumuz noktalar oluyor. (K5)

Spesifik alanlarda daha çok uyumsuz davranışlar var bizim bazı özel davranış sorunları olabiliyor. Aşırı ekran kullanımı ve buna bağlı uyumsuz davranışlar uzmanlık gerektiriyor. Bu konularda zorlanıyorum. (K8)

Birbirine benzer iki vaka yaşadım. Birinde yoğun davranış sorunları vardı. Devamsızlık, yalan söyleme... O çocukta keşke konsültasyon alsaydım. Çünkü sorunu hızlı tespit edebilirdim ancak çocuğun klinik mi, psikiyatrik bir desteğe ihtiyacı var o konuda netleştiremedim. (K3)

Konsültasyon ihtiyacı duydum. Bu öğrencilerin uyum sorunuyla karşılaştık...Özellikle sınıftaki müfredatın bu öğrencilerin seviyesinin altında olmasından kaynaklı bu çocuklarda davranış bozukluğunu fark ettik. Davranış bozukluğunun sebebi de öğrencinin sınıfta canının sıkılmasıydı. (K10)

Ortaokulda çalışan bir psikolojik danışman (K3) bir öğrencisinin aileye ait hissetmede zorlanan bir çocuğun ise ona eşlik eden davranış sorunları olduğunu fark ettiğini belirtmiştir. Diğer bir katılımcı (K8) ise üstün yetenekli çocukların diğer çocuklara göre aile ile daha fazla çatışma yaşadıklarını belirtmiştir.

Çocuk okula gelmek istemiyordu. Davranış sorunları olarak kendini gösteriyordu ancak temeline indiğimizde aileyle bağlanmada ve ait hissetmede sorunlar vardı. Çocuk ergen psikiyatristine yönlendirmiştim. (K3)

Evet, gerçekten uyumsuzluk dediğiniz o aileyle norm çatışması, tanısı olmayan çocuklara göre bir tık daha fazla. Yani bir yerde bitiyor sizin bilginiz yetmeyebiliyor. (K8)

Öğrencilerde özgüven ve duygusal sorunların sık tekrarlanan kodlar olduğu görülmüştür. Bir psikolojik danışman sınıf içinde özgüven patlaması yaşayan bu çocukların hareketli davranışlar gösterdiklerini ve bunun da sınıf öğretmenlerini yordugunu ifade etmiştir. Bazı ailelerin akademik beklentisinin olması çocuklarda rekabet sorunlarını oluşturduğu da ifade edilmiştir. Bu katılımcılarla ilgili görüşler ise şu şekildedir.

Yani sınıf içinde çok hareketli davranışlar bazen özgüven patlaması diyebileceğimiz çok fazla ön planda olmak istemeler. Sınıf düzenini sağlama noktasında hocalarımız bu öğrencilerle zorlanabiliyorlar. Doğal olarak birileri ile fikir alışverişinde bulunma ihtiyacı hissediyoruz. (K5)

Veli'nin de beklentisi, öğretmenin de beklentisi hep akademik beklenti. Bu gerçekleşmediği zaman da hani bu çocuklarda da nasıl söyleyeyim, özgüven noktasında, mutluluk noktasında, duyguları noktalarında problemler yaşıyorlar diye düşünüyorum... hani rekabetin yüksek olmuş olduğu bir okul. Çocuk bunu karşılamadığında bu sefer özgüven kaybına sebep olabiliyor. (K6)

Kişisel sosyal rehberlik alanında karşılaşılan diğer sorun alanları öğrencilerde ekran

bağımlılığı, mükemmeliyetçilik algıları, devamsızlık, kaygı ve iletişim problemleri, sosyal farklılıklar şeklindedir. Bir psikolojik danışman öğrencilerde konsantrasyon ve motivasyon problemleri, diğer bir psikolojik danışman ise üstün yetenekli öğrenciyle bireyle psikolojik danışmada devamlılığı sağlamada zorlandığını ifade etmiştir. Bu iki katılımcının görüşleri ise şu şekildedir.

Ekran bağımlılığı...dikkat sorunları, uyumsuz davranışlar...kendinizi burada psikiyatri desteği ya da alanda bu alanda uzmanlaşmış bir klinik psikolog desteği ihtiyacı hissediyoruz. (K8)

Çocuklar ders çalışmak istemiyorlar. Üniversite sınavlarına hazırlanırken mesela okul birincilerimiz genellikle onlardan değil de diğer öğrencilerden çıkıyor. Bu konularda bazen sıkıntı yaşıyoruz, ne yapabiliriz diye. Öğrenciler konsantrasyon ve motivasyon sıkıntısı yaşıyorlar. (K2)

Hımm, benim öncelikle bireysel psikolojik danışmada ihtiyacım oluyor. Çünkü bu çocukların benim gözlemlediğim kadarıyla ciddi bir mükemmeliyetçilik algıları ve yüksek performans beklentileri var. Bireysel, duygusal anlamda kendilerini ifade etme konusunda zorlandıklarını düşünüyorum. Bu konularda biraz zorlandığım oluyor (K11)

Katılımcılar üstün yetenekli çocuklara sunulan destek eğitim programı olan ZEP hazırlarken bunu öğretmenlere nasıl aktaracakları konusunda zorlandıkları, öğretmenlerin birçoğunun bu konuda eksikliklerinin olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler ZEP'i üstün yetenekli öğrenci özelliklerini dikkate alarak değil de genel geçer kriterlere göre yaptıklarını ancak çocuğun doğasına uygun olan alanların desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bunun sebebinin ise öğretmenlerin üstün yetenek kavramına ilişkin bilişsel hataları ve bilgi eksikliği olduğu ifade edilmiştir. Bu durumlarda öğretmenlerin üstün yetenekli çocuğun seviyesine uygun ders anlatamadığını ve öğrencinin de buna bağlı sınıf içinde uyum sorunları yaşadığı, öğretmenlere bununla ilgili bilgi verirken konsültasyona ihtiyaçlarının olduğu (K5) söylenmiştir. Bir katılımcı psikolojik danışman ise farklı bir noktaya temas etmiştir. Lisede çalışan bir katılımcı üstün yetenekli öğrencinin ilkokulda tanılandığını ve kendi kademesine gelene kadar bu çocuğun özelliklerini anlatan bir gelişim dosyasının eksikliğinin (K12) kendisini zorladığını ifade etmiştir. Katılımcıların bununla ilgili ifadeleri şu şekildedir.

O çocuklar yeterince anlaşılıyor. ZEP kursu açılması gerektiği gündeme geliyor her sene bu üstün yetenekli öğrenciler için. Fakat orada öğretmenler, birçoğu ZEP kursunun içeriği konusunda farkında değiller. (K1)

Genelde fikir alışverişine ihtiyaç duyduğumuz alanlar ZEP programının hazırlanması konusudur. Çoğu kişi programa hâkim değil özellikle sınıf rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri onunla ilgili çok fikir sahibi değiller. Gelip bize soruyorlar ne yapabiliriz diye. (K2)

Daha çok öğretmen arkadaşlar yani sınıfında üstün yetenekli, öğrencilerin bulunduğu öğretmen arkadaşlarla bunları yapıyoruz. Onların daha çok ZEP planları. Devamında gelen işte nasıl yapalım, bu dersi nasıl işleyelim gibi şeylerle daha çok bu yönde oluyor. (K4)

Yani akademik olarak çocuğun bir tarzı oluyor. Öğretmenin tarzı buna uymuyor ve buna direnç gösterebiliyor. Bunu saygısızlık olarak adlandırabiliyor. Sınıf içinde bazen özgüven patlaması diyebileceğimiz hareketli davranışlar...çok ön planda olmak istemeleri, sınıf düzenini sağlama noktasında hocalarımız bu öğrencilerle zorlanabiliyorlar. Öğrenci daha fazlasını istiyor, sorguluyor ama yeterlilik noktasında öğretmenlerimiz, imkanlar kısıtlı kalabiliyor. Bu iki nokta en çok yardıma İhtiyaç duyduğumuz noktalar olduğunu düşünüyorum. (K5)

İlköğretim döneminde hangi sebep ve kriterlerden dolayı üstün yetenekli tanısı aldığına dair elimizde bir bilgi ya da veri olmuyor. Gelişim dönemlerine göre mi değerlendirmem gerekiyor, normal gelişim gösteren öğrenciyle mi kıyaslayıp ona göre PDR alanında destek duyduğu alanı belirlemem gerekiyor açıkçası ayırt edemiyorum. En çok bunda konsültasyona ihtiyaç duyuyorum diyebilirim. (K12)

Psikolojik danışmanlar üstün yetenekli bazı öğrencilerle ilgili sağlık/psikiyatri ve klinik konularında konsültasyona ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. İnsanın biyopsikososyal bir canlı olması, gelişim alanlarında çok yönlü değerlendirme ve bilgiye ihtiyaç duymaları gibi sebepler okul psikolojik danışmanlarında sağlık/psikiyatri desteğine ihtiyaç duymasına sebep olmaktadır. Nitekim bazı katılımcılar, tanımlamakta zorlandıkları öğrenciler için ebeveynlerden psikiyatristle görüşmelerini talep etmişlerdir. Klinik değerlendirme isteyen psikolojik danışmanların da olduğu görülmektedir.

Aşırı hareketli, hiperaktivite de var sanki biraz. O yüzden öğretmen diyordu mesela çok yoruluyorum derste. Derste oturtma, odağı tutma, uzun süre derse konsantre olma yani sadece fiziksel değil, zihinsel olarak da hiperaktif bir çocuktur. Ders esnasında tutuyor çok aykırı bir soru soruyor. Öğretmen cevaplamazsa, çocuğun merak duygusu ölecek, cevaplarsa ders bölünecek. O konuda hocamız biraz kararsızdı, fikir danışmaya gelmişti...bizde çocuk ve ergen psikiyatristine gözlem raporu yazıp yönlendirdik konsültasyon desteğine ihtiyaç duyduk. (K1)

BİLSEM'li bir öğrencim, hareketli devinimsel hareketi çok yoğun olan bir öğrencim. 8. Sınıf, LGS sınavına da hazırlanıyor. Aile ilk başta yaptığı hataların tamamını dikkat sorununa bağlamış. Biz öyle düşünmedik. Yönlendirdim, MOXO testi yaptırdılar. Biz birçok şeyi iç içe alarak, çalışmasını falan düzenleyelim gözlem yapalım dedik. Çalışmasını düzenledik, aile sadece bir test sonucuna göre hareket etmedi, çocuk şu anda başarılı bir sıkıntısı yok. Konsültasyona ihtiyaç duydum iyi ki de test için yönlendirdim diyorum. (K3)

Zor vakalarda yetkinlik noktasında zorlanıyorum. Psikiyatri desteği ya da alanda bu alanda uzmanlaşmış bir klinik psikolog desteği ihtiyacı hissediyoruz. Okullarda bir psikiyatrist olmasa da klinik psikolog olsa dediğim zamanlar illaki oluyor. (K8)

Psikolojik danışmanlar üstün yetenekle ilgili öğretmen ve velilerin yanlış bilgi ve inançların var olduğu ve bunu onlara açıklarken zorlandıklarını belirtmişlerdir. Veliler için üstün yeteneğin sadece akademik başarı olmasının kendilerini zorladığını ve bu konularda konsültasyona ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu durum özel eğitim alanında konsültasyon ihtiyacı alt temasında da belirtilmiştir. Katılımcılardan birisi (K8) imkanların yetenekleri geliştirmede eksik kaldığını vurgulamıştır. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir.

Onun dışında veliler dahi sadece bunun için geliyor yani bu şekilde çocuğu olan veliler de okula işte biz e-okul sistemini nasıl işletiriz? Destek eğitimden nasıl faydalanabiliriz şeklinde bu şekilde bir yönlendirme oluyor. Üstün yetenek eşittir destek eğitim algılanıyor. Anlatamıyoruz. Nasıl anlatabiliriz diye desteğe ihtiyaç duydum. (K4)

Bazen özel yeteneği daha çok akademik alan değil de müzik tarzı daha kültürel alanlar oluyor, o alanlarla ilgili okulda kurs programı var diye soruyorlar. O alanlarla biraz evet açığımızın olduğunu fark ettim. (K7)

Okulun akademik olarak bunları doyuramaması, daha fazla şeye ihtiyaç duymaları...müzik, resim genel kültürün dışında...rahat ulaşabiliyor olmamız lazım. Özel eğitime ihtiyaçları var. Sanki bu düzeltilirse duygusal sorunlarda azalır diye düşünüyorum. (K8)

Okulumuzda da ZEP alan yani destek eğitimden faydalanan üstün nitelikli BİLSEM öğrencilerimiz eğitimlerine devam ediyor... akademik anlamda üstün yetenekli çocuğu kimse doğru tanıyamıyor. (K3)

BİLSEM Öğrencisine PDR Hizmeti Sunan Psikolojik Danışmanların Konsültasyon İhtiyaçlarını Karşıladıkları Kaynaklar

Araştırmanın ikinci sorusu bağlamında, psikolojik danışmanların Konsültasyona İhtiyaçlarını karşıladıkları kaynaklar kurumsal kaynaklar, meslektaş dayanışması, kişisel gelişim kaynakları, web destekli kaynaklar şeklinde üç alt temada sınıflandırılmıştır. Bu alt temalara ilişkin alt temalar, kodlar ve bu kodların hangi katılımcılara ait olduğu Tablo 3'te sunulmuş son olarak da kodlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 3. Psikolojik Danışmanların Konsültasyon İhtiyaçlarını Karşıladıkları Kaynaklar

Alt Tema	Kod	Katılımcı	f
Kurumsal kaynaklar (F:15)	RAM	K1, K3, K4, K5, K7, K9, K10, K12	8
	Üniversitede çalışan akademisyenler	K2, K8	2
	Çocuk ve ergen psikiyatristi	K3, K6	2
	Çocuk doktoruna yönlendirme (endokrin)	K3	1
	Bilsem ziyaretleri	K5	1
	Okul idaresiyle iş birliği ve fikir alışverişi	K7	1
Meslektaş dayanışması (F:12)	Meslektaş desteği (psikolojik danışmanlar)	K1, K2, K4, K7, K8, K9, K11, K12	8
	Uzman eğitimciler	K3, K2, K4, K10	4
Kişisel gelişim kaynakları (F:7)	Akademik kaynaklar	K4, K3 K1, K11, K12	6
	Akademik seminer ve kongreler	K11	1
Web destekli kaynaklar (F:5)	İnternet yoluyla araştırma	K1, K10, K11, K12	4
	İletişim uygulamaları	K12	1

Katılımcıların konsültasyon kaynakları incelendiğinde kurumsal kaynakların öne çıkan alt tema olduğu görülmektedir. Daha sonra meslektaş dayanışması, kişisel gelişim kaynakları web destekli kaynaklar şeklinde alt temaların sıralandığı görülmektedir. Katılımcı psikolojik danışmanlar ilk olarak kendileri için paydaş kurum olan RAM'lardan destek aldıklarını ifade etmişlerdir. İki psikolojik danışmanın üniversitede çalışan akademisyenleri konsültasyon kaynağı olarak gördüğü, iki psikolojik danışmanda çocuk ve ergen psikiyatristinden destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bir psikolojik danışman ise çocuktaki fiziksel gelişimi takip etmek amacıyla çocuk doktorundan konsültasyon ihtiyacını karşıladıklarını belirtmiştir. Bilsem ziyaretleri yapan ve okul idaresiyle iş birliği ve fikir alışverişinde bulunan birer psikolojik danışman olduğu da görülmektedir. Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

BEP ya da destek eğitim ihtiyacı olanları yönlendirdiğimiz oluyor. ZEP planı öncesinde tabii ki de RAM ile görüşüyoruz. O süreçte. (K1)

14 yaşında ama bedensel gelişimi 4 ya da 5. Sınıf çocuğu gibi. Erkek çocuğuydu. Anne çok kaygılanıyordu. Aileye isterseniz bir endokrin ile görüşebilirsiniz dedim. Çocuk endokrin alanına yönlendirmiştim. (K3)

Çocukları BİLSEM ön değerlendirme sürecine yönlendirirken RAM yönlendirmesi olarak bir fikir alışverişi var. Tanılama süreci kısmında sadece o süreçte RAM ile görüşüyorum bazen de kılavuz vs. de değişiklikler olunca teyit amaçlı haberleşiyoruz. (K4)

Ben daha önce birkaç eğitime katıldım. Üstün yetenekli öğrencilerle ilgili, üniversitelerin eğitimleri oluyordu. Onla ilgili sertifikalarım var. Bilgi sahibiyim diyebilirim o konuda. Üniversitelerden destek aldım. (K2)

Ben hocam üniversiteden hocalarım görüşerek yani buradan çocukları psikiyatra sevk ettim desem yalan sevk etmedim. Daha çok üniversiteden hocalarla ya da yüksek lisans doktora yapan kendi meslektaşlarımızla görüşüyorum. (K3)

14 yaşında ama bedensel gelişimi 4 ya da 5. Sınıf çocuğu gibi. Erkek çocuğuydu. Anne bu durumdan çok kaygılanıyordu. Aileye isterseniz bir endokrin ile görüşebilirsiniz dedim. Bilmiyorum sebebini ama bedensel gelişimi ile ilgili bir durumdu o da. (K3)

Şimdi bazı durumlarda idarenin desteğine ihtiyaç duyuyorum mesela destek eğitimi ile ilgili, onlarla fikir alışverişi yapıyorum. (K7)

Meslektaş dayanışması teması incelendiğinde katılımcı psikolojik danışmanların en fazla (%70) kendi branşından olanları (psikolojik danışman/rehber öğretmen) konsültasyon kaynağı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bilsem öğretmenleri ve üstün yetenek konusunda eğitim almış uzman eğitimler meslektaş dayanışmasında yer alan diğer kaynaklardır.

İhtiyaçlarımızı meslektaşlardan ya da BİLSEM’de çalışan arkadaşlardan karşılıyoruz. Konsantrasyon ya da motivasyon kaynaklarını geliştirmek adına. Onlar bire bir eğitim verdikleri için daha iyi oluyor. Onlar matematiği bire bir eğitim aldıkları zaman daha iyi oluyor diyorlar. O şekilde biz birebir eğitim vermeye çalışıyoruz. (K2)

Olay biraz BİLSEM üzerinden işliyor işin açıkçası. Onlara danışıyorum ayrıca kendi meslektaşlarımızdan, kendi beraber çalıştığımız arkadaşlarla bu işi hallediyoruz gibi. (K4) Beni aşan ya da tıkağım durumlarda arkadaşlara da sorduğum oluyor, Okulda beraber çalıştığımız arkadaşlarımızın da üstün yetenekli öğrenciler var... fikir alışverişi yapıyoruz. (K7)

Hocam yani benden daha da bu konuda iyi olan rehber öğretmen arkadaşlarımız var, psikolojik danışman arkadaşlarımız var. Onlarla bilgi alışverişinde bulunuyorum. (K9)

Orada (BİLSEM) grup dersleri 3-4 kişilik oluyor çocuk orada özel ilgi görüyor. Özel ilgiyi burada göremiyor. Grup dersleri daha yakın olduğu için sıkıntısını yaşayabiliyorlar. Yani BİLSEM öğretmenleri ve meslektaşlarımızdan destek alıyoruz. (K2)

Bilim sanat merkezine başvurursan daha iyi sonuç alırsın dediler. Orada gerekli yardımı alırsın dediler ve gerçekten de öyle oldu. (K10)

Katılımcı psikolojik danışmanların kişisel gelişim kaynakları ve web destekli kaynakları konsültasyon ihtiyaçlarını karşılarken kullandıkları görülmüştür. Kaynak kitaplar, akademik kaynaklar, seminer ve kongrelerin kişisel gelişim yolları olarak değerlendirilebilir. Katılımcılar, internet yoluyla araştırma ve sosyal mesajlaşma gruplarını kullandıklarını da belirtmiştir. Katılımcılara ait görüşler şu şekildedir.

Kitap ve kaynaklar okuyarak... Yani onun dışında yakın zamanda bir kongre oldu, ona katılmıştım. O biraz benim için farkındalık geliştirici olmuştu...Bu şekilde karşılıyorum. İnternette makale bakıyorum. (K11)

Sosyal mecralardaki telegram ve WhatsApp grupları var. Buralardan bilgi alabiliyorum...

Özellikle ilçe psikolojik danışmanların olduğu WhatsApp grupları. (K12)

Bu öğrenciler daha farklı eğitim içeriklerine ihtiyaç duyuyorlar. Mesela TÜZDER’in çalışmalarını yıllarca takip ettim. Çok farklı deneyimler edindim. (K3)

Okulumdaki diğer çalışma arkadaşları oluyor. Ancak ağırlık olarak internet üzerinden. Kendi bildiklerimizden, kitaplardan, makalelerden bazen de PDR ve üstün yeteneklilerle ilgili YouTube da videolar var, rehberlik çalışmalarının siteleri var onları izleyip öğretmen arkadaşlarla bir araya gelerek bu ZEP planlarını ortaklaşa oluşturmaya çalışıyoruz. (K1)

Yani herhangi bir problem olduğunda mesela oradaki arkadaşlarla da sizlerle (araştırmacılar RAM’da çalıştıkları için) konuşuyoruz. Nasıl yapabiliriz, şeklinde ya da akademik kaynaklara bakıyoruz. Mesela ...’in bu konuda çok güzel kitapları var. O kitaplar okuduktan sonra üstün yetenekle ilgili benim fikirlerim baya gelişti. (K4)

Telefon açarak, bizzat oraya giderek ya da internette araştırarak karşılamaya çalıştık. Oradan gerekli desteği gördük. Tanılama sürecinde RAM ile görüşüyoruz. Mesela her sene üstün yetenekli öğrencileri BİLSEM’e yönlendirme süreçlerinde RAM’lar toplantı yapıyor. (K10)

BİLSEM Öğrencisine PDR Hizmeti Sunan Psikolojik Danışmanların Aldıkları Konsültasyon Hizmetlerinin Problem Durumlarının Çözümüne İlişkin Görüş ve Deneyimleri

Araştırmanın üçüncü sorusu bağlamında, katılımcılara aldıkları konsültasyon hizmetlerini değerlendirmeleri istendiğinde *konsültasyon ihtiyaçlarının giderilmesine olumlu katkı ve ihtiyaçlara ilişkin yeterli olmayan çözümler şeklinde* iki alt temada sınıflandırılmıştır. Bu alt temalara ilişkin alt temalar, kodlar ve bu kodların hangi katılımcılara ait olduğu Tablo 4’te sunulmuş son olarak da kodlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 4. *Konsültasyon Hizmetlerinin Niteliğinin Değerlendirilmesi*

Alt Temalar	Kodlar	Katılımcı	f
Konsültasyon ihtiyaçlarının giderilmesine olumlu katkı (F: 21)	Faydalı ve yol gösterici	K1 K3, K7, K11, K12	6
	Problem çözümüne olumlu katkı	K2, K3, K4, K7, K11	5
	Pratik uygulamalarda deneyim ve bilgi desteği	K5, K12	2
	Farklı branşlardan fikir alışverişi	K2	1
	Yenilikçi yaklaşımları öğrenme fırsatı sunması	K1	1
	İş birliği ve birebir takip etme	K2	1
	Tecrübe aktarımı/iş birliği	K4	1
	İş birliği ve öğrenmeye açıklık	K4	1
	İşlevsel katkılar sunması	K5	1
	Çoklu bakış açısı edinme	K8	1
Fikir ve öngörü ihtiyacını destekleme	K9	1	
İhtiyaçlara yeterli olmayan çözümler (F: 8)	Yeterli değil	K1, K6, K8, K9, K10, K11	5
	Uygulamaya yönelik ihtiyaçları karşılayamama	K9, K10	2
	Derinlikli eğitmen (konsültasyon kaynağı) eksikliği	K9	1

Katılımcıların konsültasyona aldıkları konsültasyon hizmetlerinin problem durumlarının çözümüne katkısını ihtiyaçlarının giderilmesine olumlu katkı ve konsültasyon ihtiyaçlarına yeterli olmayan çözümler şeklinde değerlendirmişlerdir. Konsültasyon ihtiyaçlarının çözümüne olumlu katkı sağladığını belirten psikolojik danışmanlar faydalı/yol gösterici, olumlu, pratik uygulamalarda deneyim ve bilgi desteği, yenilikçi yaklaşımları öğrenme, iş birliği ve bire bir takip şeklinde pozitif değerlendirmeler olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

Bizim de eksik olduğumuz alanlar oluyor, mesela yenilikçi ZEP planları oluyor. Her sene eğitim ve ders akış planları ve kazanımlarda değişiklikler oluyor. Yenilikçi yaklaşımları görmek, çağı yakalamakta daha faydalı oluyor. Hepsi yol gösterici ve geliştirici oluyor. Tecrübe katıyor. (K1)

Olumlu çözümler %70 diyebiliriz çünkü onlar sürekli çalıştıkları için BİLSEM ’deki meslektaşlarımız. Özel eğitim öğretmenlerinden olanlar, oralarda çalışanlar ne yapabiliriz diye sorduğumuzda onlar bire bir çalışmayı bize tavsiye ediyorlar. Bizi geliştiriyor genel anlamda. Mesleki doyum da sağlıyor. (K2)

Olumlu oluyor ya. Ya hocam şu an iş birliği yani RAM’ın bu konudaki bizde iş birliği. Beraber çalıştığımız arkadaşların iş birliği sizi bu alanda daha da tecrübeli yapıyor. Yani arkadaşlarla yaptığımız iş birliği diyorum ben buna daha çok. Öğrenmeye açık olma belki de. (K4)

Genel olarak olumlu yönde oluyor çünkü bu sorunlarla yoğun ilgilenen arkadaşların çözüm yöntemleri biraz daha işlevsel olabiliyor... Şu yöntemi kullanırsanız şu şekilde davranırsanız o sorunların azaldığını göreceksiniz diyor bunu yaptığımızda gerçekten de azaldığını görüyoruz. (K5)

Sorunları çözüm noktasında, çözüme kavuşturabiliyorum yani işte. Ya da işte yaptığım okumalar ya da katıldığım kongre ister istemez o çocuklara bakış açımda olumlu bir farklılık kazandırdı. (K11)

Teoriyi kaynaklardan bulabiliyorum. Benim için pratikte faydası önemli o tür bir bildirim aldığımda benim için daha faydalı oluyor. (K12)

Katılımcıların bazıları aldıkları konsültasyon hizmetlerinin ihtiyaçlarına yeterli çözümler üretmediğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise olumlu katkı almalarına rağmen kaynakların yeterli olmadığını ifade etmişlerdir (Örn: K8, K11). Özellikle K11 konuyla ilgili bireysel çabalar ve akademik okumalarla konsültasyon kaynağı oluşturduğu için kaynak yetersizliğinden ziyade plan ve program olmayışına yönelik eleştiri sunmuştur. Bir katılımcı (K6) aldığı konsültasyon hizmetlerinin veli boyutunda pek bir ilerleme kaydetmemesinden ötürü aldığı hizmeti yeterli görmediğini belirtmiştir. Bir katılımcı konsültasyon ihtiyacını teorik olarak karşıladığını ancak uygulamada pek verimli olmadığını belirtmiştir (Bknz. K9). Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

Kaynaklar yeterli değil... en azından bir pencere açıyor. Başka bir açıdan görmek, bir başka kişinin bakış açısıyla hani o tıkanıklık bir yerde açılıyor ama tam değil. (K8)

Maalesef, aldığım konsültasyon hizmetleri yeterli değildi. İş bir noktada velide gelip tıkanıyor. İster istemez bende konsültasyon aldığım kaynakları sorguluyor oluyorum. (K6)

Yani fikir anlamında evet, karşılıyor. Bu çocuğun okul içerisindeki eğitimi ve bu eğitimin zenginleştirilmesi gibi ya da bu okul ortamındaki niteliğinin artırılması gibi konularda konsültasyon ihtiyacımızı karşılayamıyoruz. (K9)

Katkısı biraz oldu ama bana kalırsa bu geçici bir çözüm oldu, kalıcı olmadı. Çünkü bu çocukların normal okullarda eğitim almasının ben çok da doğru olduğunu düşünmüyorum. (K10)

Kaynak olarak bireysel çabalarım diyebilirim. Bu da tabii ki de yeterli değil. Ben bir proje okulundayım. Fen lisesindeyim. Hakikaten akademik anlamda fark yaratacak çocuklar. Dolayısıyla buraya psikolojik danışman olarak geldiğimizde alınması gereken ilk eğitimlerden birisinin bu olması gerektiğini düşünüyorum ama öyle bir hizmet söz konusu değil. Yani seminerler yok, kendi konsültasyon kaynağımı kendim oluşturuyorum. (K11)

BİLSEM Öğrencisine PDR Hizmeti Sunan Psikolojik Danışmanların Konsültasyon Kaynaklarının Yeterliliği ile İlgili Görüş ve Deneyimleri

Araştırmanın son sorusu bağlamında, psikolojik danışmanların konsültasyon kaynaklarının yeterliliği ile ilgili görüş ve deneyimleri incelendiğinde sürdürülebilir konsültasyonun önündeki engeller, konsültasyon kaynaklarının geliştirilmesine yönelik öneriler ve diğer şeklinde üç alt temada sınıflandırılmıştır. Bu alt temalara ilişkin alt temalar, kodlar ve bu kodların hangi katılımcılara ait olduğu Tablo 5'te sunulmuş son olarak da kodlara ilişkin doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Tablo 5. *Konsültasyon Kaynaklarının Yeterliliğinin Değerlendirilmesi*

Alt Temalar	Kodlar	Katılımcı	f
Sürdürülebilir konsültasyonun önündeki engeller (F:28)	Konsültasyonun yetersiz oluşu	K1, K3, K4, K5, K9, K10, K11, K12	8
	Uygun eğitim/öğretim eksikliği	K3, K4, K5, K9	4
	Konsültasyonda geri bildirim/devamlılık sorunu	K2, K3, K6, K12	4
	Öğrenci gelişim/portfolyo dosyası eksikliği	K2, K6, K12	3
	Okul ortamlarının yetenekleri destekleyememesi	K7, K8	2
	Lisans programlarında özel eğitim derslerinin eksikliği	K3, K5	2
	Yönetmelik ve resmi yazılara ilişkin sorunlar	K2	1
	Derinlikli eğitmen eksikliği	K3	1
	Bilgi ve yönlendirme eksikliği	K5	1
	Psikolojik destek hizmeti sunmada yetkinlik problemi	K10	1
Zep ve destek eğitimde yönetmelikle ilgili sorunlar	K6	1	

Konsültasyonun geliştirilmesine yönelik öneriler (F: 15)	Eğitimcilere yönelik hizmet içi eğitim	K1, K3, K4, K5, K7, K9, K11	7
	Resmî kurumlardan süpervizyon desteğine ihtiyaç	K8, K10, K12	3
	Öğretmenlere konsültasyon desteği	K2, K7, K9	3
	Eğitimcilere yönelik BİLSEM ziyaretleri	K1	1
	Kurumsal iş birliği ihtiyacı	K8	1
Diğer (F:2)	Öz eleştirisi	K7, K10	2

Tablo 5 incelendiğinde üstün yetenekli öğrenciye PDR hizmeti sunan katılımcı psikolojik danışmanların yeterli konsültasyon kaynaklarına sahip olup olmaması ile ilgili soruya verdikleri yanıtlara ilişkin kodlar incelendiğinde *sürdürülebilir konsültasyonun önündeki engeller*, konsültasyonun *geliştirilmesine yönelik öneriler* ve *diğer* olmak üzere toplamda üç alt tema oluşturulmuştur. Sürdürülebilir konsültasyonun önündeki engeller alt teması incelendiğinde konsültasyon yetersiz oluşu en fazla göze çarpan alt temadır. Katılımcılar genel olarak dışsal faktörlerin konsültasyon hizmetlerinde belirleyiciliğine vurgu yaptıkları görülmektedir. Üstün yetenekliliğin doğasına uygun eğitim/öğretim eksikliği, konsültasyonda devamlılık sorunu, öğrenciye ait gelişim dosyası eksikliği gibi engellerin konsültasyon hizmetinde sürdürülebilirliği zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

Konsültasyon kaynakları yeterli değil ve kopuk. Özellikle ortaöğretim kısmına gelindiğinde bu çocukların verilerinin olduğu bir dosya ve buna binaen oluşturulmuş bir kılavuz olsa daha iyi olur çünkü biraz kara düzen gidiyor. Resmi konsültasyon kaynakların olduğu bir sistem ve süreklilik yok. (K12)

Yetersiz, bende dahil ben 25 yıldır çalışıyorum. Bir ara TÜZDER'in bütün yayınlarını takip ediyordum. Yeterli değiliz özel eğitim kavramı içine alınan bir şey oldu. Özel yetenekli bilişsel anlamda hadi resim ya da müzikle ilgili alanlar olsun, onunla ilgili BİLSEM'e giden çocuklar olsun. Bu konularla ilgili derinlikli bilgiye sahip olduğumuzu düşünmüyorum. (K3)

Yeterli değiliz bence hocam ya. Yani ne kadar öğrenmeye açık olsanız da bu alanda yetersiz çünkü farklı çocuklar. Bakış açıları çok farklı. Duygu durumları çok farklı. Siz de bunu biliyorsunuz. Yeterli değiliz. (K4)

Şu şekilde dışarıdan bir yardım ya da öneri gelmiyor biz istemedikçe atıyorum bir gelişim dosyaları yok. Çocuğa şu şekilde davranın, dikkat edin, şu şekilde yapın diyen yok...Dışarıdan kaynak yetersizliği yaşıyoruz. Destek eğitim de ne olmalı ne olmamalıdır diye bir bilgi yok. (K2)

Akademik başarı üzerinden yoğunlaşıyoruz. Bunlar yeniliklere açık çocuklar. Deneyerek, yaparak öğrenmesi gereken çocuklar belki. Ama biz destek eğitimde bile bir üst sınıfın akademik başarısını ya da akademik konularını veriyoruz. (K4)

Talep ettiğinizde yardımcı oluyorlar. Ama ben oraya gidip zorlamasam yardım gelmiyor. Gerçekten potansiyeli yüksek, şu alandan söyle bir destek alabilirsiniz denmiyor. (K5)

Şöyle düşünüyorum. Evet, ilkokulda teşhisi alıyorlar. BİLSEM öğrencisi oluyorlar ama okul ile bu öğrenciler birbirinden çok bağımsız yani biz çocukların gelişimi, akademik gelişimi evet biz takip ediyoruz ama bilsem de hangi becerileri sahip olduğunu, becerilerin geliştirildiğini ya da mesela zihinsel olarak neler yapıldığına dönük biz çok bir bilgi sahibi değiliz. Konsültasyonda bir iletişim kopukluğu var. (K6)

Okul ortamının üstün yeteneklileri geliştirmeye imkân vermemesi, yönetmelik problemleri (K6), lisans programlarında üstün yetenek ile ilgili derslerin eksikliği (K3, K5) derinlikli eğitim ve öğretmen eksikliği (K3), psikolojik danışmanlarda yetkinlik sorunu (K10) gibi kodlar mevcuttur. İlk üç kodun özelliği konsültasyonda kurumlar arası sürdürülebilir konsültasyon olmayışı eleştirilmiştir. Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

Şöyle bir şey var, eğitimci yeterliliği sıkıntılı. Önceden vardı ama şu anda hepsini Özel Eğitim alanında birleştirdiler. Eskişehir’de vardı, üstün yetenekliler öğretmenliği diye bir alan vardı. Şu anda yok. PDR ve psikoloji alanlarında da özel eğitim dersleri çok az bir tane mi ne vardı en son onda da üstün yetenekliler diye sadece bir bölüm var. Kitap bölümü gibi, yani neyi ne kadar öğrenebilirsin ki. (K3)

Çünkü öğrenciler verdiğimizden çok daha fazlasını istiyorlar Bunun için hazırlıklı değiliz. Bazen arayışlarını çocuk Bilsen, RAM ya da dışarıdaki kurslarda da bulamıyor diye düşünüyorum. Temelden sanki bir eksikimiz var. Üniversitede yüksek lisansta aldığımız özel eğitim alanındaki eğitimlerimizin eksik olduğunu düşünüyorum. Bu da konsültasyon kaynaklarını ciddi derecede azaltıyor çünkü herkes benzer eğitimlerden geçiyor. (K5)

Evet. Yani bence burada biraz hani bakanlığın da ya da bunların da çok fazla ciddi bir eksikliği var. Kaynaştırma öğrencileri birçok ön planda tutuluyor. Fakat bu öğrenciler biraz daha arka planda kalıyor. Anlatabiliyor muyum? (K6)

Gerçekten üstün yetenekli bu çocuklar, zekâ düzeyleri yüksek. Biz bu çocuklara hitap edemiyoruz maalesef. Onların ihtiyaçlarını karşılayamıyoruz. Eğitim konusundaki o meraklarını giderecek bilgi ve donanıma sahip olmadığımızı düşünüyorum. Bunu bizzat gördüm ve yaşadım. Ben psikolojik danışma yaparken yetkin hissetmiyorum, daha fazla şey öğrenmem gerekiyor. (K10)

Konsültasyonun geliştirilmesine yönelik önerilere baktığımızda katılımcıların birçoğu hizmet içi eğitim talebinde bulunmuşlardır. Ayrıca resmî kurumlardan süpervizyon desteği de önemli bir konsültasyon ihtiyacı olarak belirlenmiştir. Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

Hizmet içi eğitim yani genellikle onu da böyle online değil. Yüz yüze yapılması gerektiğini düşünüyorum. Öğretmenlerimiz BİLSEM’in içeriğini de bilmiyor. Orayı etüt merkezi zannediyor. Ekstra bir şeyler öğretiliyor zannediyorlar. BİLSEM’deki atölyeler hakkında bilgi verilse öğretmenlerde farkında olur, çocuğa da bunu aktarabilir. (K1)

Nitelikli eğitimler lazım. Yerel düzeyde ben bir hizmet içi eğitime katıldım. Çok yetersizdi. Eğitim için ehli değildi. Nitelikli eğitimler alırsak konsültasyon kaynakları da o denli güçlenir. (K3)

Uzmanların vereceği eğitimler olmalıdır. Bu çocuklarla ilgili nerelerden bilgi alınır bizde eksik bilgiye sahip olabiliriz, bu çocukların gelişimlerini desteklemek adına yerelde ve ülke genelinde hangi merkezler var onları da öğrenmemiz gerekiyor. (K4)

Bazı öğretmenler farkında değil veya idareciler bunu değerlendirebilmeleri gerektiğinin farkında değil. Bunlar ile ilgili idareciler ve öğretmenler eğitime alınabilir. (K7)

Kaynaklar yeterli değil. Kurumsal iş birliği yapıyor olursam daha rahat ederim. Resmi yerlerden fikir alabildim, çocuğa zarar vermiyorum diyebileceğim. Bireysel konsültasyon kaynakları yerine RAM ve üniversite gibi resmi kuruluşlar daha güvende hissettirir. (K8)

Sadece iki katılımcı (K7, K,10) öz eleştiri yapıp konunun biraz da kendi yetkinlik ve bireysel çabalarına bağlı olduğu ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Bu iki görüş diğer alt teması altında verilmiştir. Katılımcı görüşleri şu şekildedir.

Belki ben de yetersizimdir bu konuda. Bu konuda daha farklı Neler yapılabilir veya yapılacak şeyleri çocuklarda faydalı şekilde nasıl çevirebiliriz. Böyle düşünüyorum. (K7) Konsültasyon talep ettiğim yerlerde de yeterince kaynak olmadığını fark ettim onlar da aynı dertten mustarip olduklarını söylediler... Eğitim konusundaki o meraklarını giderecek bilgi ve donanıma sahip olmadığımızı düşünüyorum. Kendimi de eleştiriyorum. Belki ben yetemiyorum, özel bir alan sonuçta. (K10)

Tartışma ve Sonuç

Üstün yetenekli öğrenciye sahip okul psikolojik danışmanlarının bu öğrencilere psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunarken konsültasyona ihtiyaç duydukları konular, konsültasyon ihtiyaçlarını nasıl ve nereden karşıladıkları, aldıkları bu hizmetlerin ihtiyaçlarına katkısı ve konsültasyon kaynaklarının yeterliliği ile ilgili görüş ve deneyimleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Veriler toplamda dört tabloda verilmiştir. Birinci tabloda beş alt tema 32 farklı kod ve bunlara ilişkin tekrar eden 51 kod frekansı; ikinci tabloda dört alt tema 12 farklı kod ve bunlara ilişkin tekrar eden 39 kod frekansı elde edilmiştir. Üçüncü tabloda iki alt tema 14 farklı kod ve bunlara ilişkin tekrar eden 29 kod frekansı; dördüncü tabloda üç alt temada 17 farklı kod ve bunlara ilişkin tekrar eden 45 kod frekansı bulgulanmıştır. Toplamda ise 14 alt tema, 75 farklı kod ve bunlara ilişkin tekrar eden 164 kod frekansı türetilmiştir.

Katılımcıların üstün yetenek tanısı almış öğrencilere PDR hizmetleri sunarken zorlandıkları ve konsültasyona ihtiyaç duydukları alanlar kişisel sosyal rehberlik, eğitimcilere yönelik konsültasyon, sağlık/psikiyatri ve klinik konularda konsültasyon, velilere yönelik konsültasyon, üstün yetenek alanında özel eğitim şeklindedir. Kişisel sosyal rehberlik alanlarında öğrencilerde uyum sorunları, davranış problemleri, aileye bağlanma ve aidiyet, özgüven ve duygusal sorunlar, akademik rekabet sorunları, ekran bağımlılığı, devamsızlık sorunları, üstün yetenek tanısının vermiş olduğu bilişsel ön yargılar, yüksek performans beklentisi, konsantrasyon ve motivasyon problemleri, kaygı-iletişim-sosyal farklılıklar gibi sorunların psikolojik danışmanları zorlandıkları ve konsültasyona ihtiyaç duyduğu konulardır.

Üstün yeteneklilerin mükemmeliyetçilik, bağımsızlık, yüksek ideallere sahip olma gibi özellikleri onlara uyum sorunları, özgüven, motivasyon, kaygı/stres ve iletişim problemleri yaşatabilir (Saranlı & Metin, 2012). Güneşlice ve Taşkın (2019), bu araştırmadaki bulgularla benzer şekilde okul psikolojik danışmanlarının motivasyon, davranış problemleri, teknoloji bağımlılığı, ailevi problemler, gelişim dönemleri sorunları, özel eğitim, bireyle psikolojik danışma, oryantasyon, uyum sorunları, DEHB, sağlık kuruluşuna yönlendirme gibi alanlarda konsültasyona ihtiyaç duyduklarını bulgulamışlardır. Altun ve Yazıcı'nın (2020) araştırmasında elde edilen rehber öğretmenlerin üstün yetenekli çocuklara PDR hizmeti sunarken arkadaşlık ilişkileri, mükemmeliyetçilik, duygusal sorunlar, okula gitmek istememe, motivasyonsuzluk ve dikkat eksikliği, otorite ile çatışma, üstün yetenek etiketinin vermiş olduğu sorunlar, sınıf içinde sıkılmaya bağlı davranışsal sorunlar gibi bulgular, bu araştırma sonucuyla büyük oranda benzerlik göstermektedir. Nitelikli ve çağa uygun kazanımları vermeyi hedefleyen her eğitim sistemi öğrencilerin kişisel, duygusal, sosyal ve eğitsel, davranışsal farkındalık gibi konularda öğrenci ihtiyaçlarını çözmek için okul ruh sağlığı çalışanlarının konsültasyona ihtiyaç duydukları söylenmektedir (Constable, 2006). BİLSEM'de çalışan psikolojik danışmalar; üstün yetenekli öğrencilerde mükemmeliyetçilik, aşırı hassasiyet, akran ilişkileri, uyum, beklenti, akranlarıyla rekabet, hataları tolere edememe gibi alanlarda PDR hizmeti sunarken zorlandıklarını belirtmişlerdir. Devam ettikleri örgün okullarda ise sıkılma ve motivasyon eksikliği, akran gruplarından dışlanma, zorbalık, kaygı ve uyum sorunları yaşadıklarını bu problemlerle ilgili okul PDR servisleri ile müşavirlik yaptıklarını ifade etmişlerdir (Ağaya vd., 2023). Bu çocukların sorun alanlarını belirlemek adına bu örneklem grubuna yönelik envanterlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim Altun ve Yazıcı (2018b), geliştirdikleri üstün yetenekli öğrenci problem tarama envanterindeki (eğitsel, kariyer, okul, aile, çocukla ilgili alt ölçeklerin olduğu) gibi çok boyutlu ölçekler de kullanılabilir. Diğer bir vurgulanan nokta ise psikolojik danışmanların davranım bozukluğu gibi klinik konularda bireysel görüşme, aile bilgilendirmesi, öğretmen ve idarecilerle iş birliği yapsalar da sağlık kuruluşlarının görüşlerine ihtiyaç duyduklarını ama ancak yeterli düzeyde destek alamadıklarını ifade etmişlerdir (Ferguson, 2021). Dikkate değer bir bulguda ise üstün yetenek ile sosyo-duygusal ve/veya davranışsal bozukluklarda komorbitenin DEHB olduğu

bundan ötürü çoklu değerlendirmeye ciddi ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (Tasca vd., 2024).

ZEP eğitimi, öğretmenlerin üstün yetenek konusundaki yanlış bilişleri ya da bilgi eksikleri, sınıf yönetimi ve öğretimsel sorunlar konularında psikolojik danışmalar eğitimcilerle çalışırken konsültasyona ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanları DEHB, dürtüsel davranışlar, psikiyatriyi ve klinik psikolojiyi ilgilendiren konularda ve bedensel yetersizlik gibi sağlık alanlarında sağlık/psikiyatri çalışanlarıyla konsültasyon yapmaya ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanlar ayrıca velilerle, üstün yetenekli öğrenciye özel eğitim hizmeti sunma, üstün yetenekli öğrencinin gelişimsel özelliklerini tanıma gibi konularda da konsültasyona ihtiyaç duymaktadırlar.

Araştırmalar, üstün yetenekli öğrencilerin sosyal-duygusal zorluklarla karşılaşma oranlarında normal gelişim gösteren akranlarıyla anlamlı bir fark göstermemektedirler (Richards vd., 2003). Bu farklılıkları etkin bir şekilde çözebilmek için idareciler, öğretmenler ve velilerle bir değerlendirme ihtiyaç duyulmaktadır (Clark & Amatea, 2004). Üstün yetenekli öğrencideki bazı özellikler (örn: aşırı duyarlılık, psikomotor farklılıklar, fizyolojik hareketlilik toleransı, hızlı ve sürekli konuşma gibi) sağlık/psikiyatri tanımlarında bazı (DEHB, dürtüsellik vb gibi) belirtilere benzerlik gösterir ki bu da öğrencilerin yanlış tanı alma riskini artırır (Tieso, 2009). Konsültasyon literatürde ağırlıklı olarak tıbbi bir terim olarak ele alınmış “liyezon psikiyatrisi” terimiyle sıklıkla yan yana kullanılmıştır (Örüm, 2020). Liyezon; onkoloji, kardiyoloji, gastroenteroloji, bulaşıcı hastalıklar ya da dahiliye gibi birimlere başvurmuş hastalara bu fiziksel hastalıklara sadece fiziksel olarak bakmayıp aynı zamanda eşlik eden ruhsal sorunlarında tedavi sürecine dahil edilmesini öngören psikiyatrik tıp hizmeti ve psikososyal destek hizmeti sunan psikiyatri üst disiplini (Arslan & Yazıcı, 2022; Bolışık vd., 2008; Kocaman, 2005). Özetle, disiplinler arası bir model olarak ele alınmıştır. Bazı kritik değerlendirmelerde problemlerin yaygınlığı ve sıklığı, gelişim dönemi, cinsiyet-yaş gibi kriterler göz önüne alınmalı bunun için bir tıbbi muayene istenmelidir (Yoo & Moon, 2006). Üstün yetenekliliğin tabiatının dışında okul ve diğer ortamlarda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma sürecinde üstün yetenekli öğrencilere en önemli desteğin ailelerinden gelmesi beklenir. Ailelerin de kendilerine özgü stres kaynakları bulunduğu bu durum bazen çoklu değerlendirmelere tabi tutulmalıdır (Moon, 2002). Üstün yeteneklileri tanımak, anlamak, belirlemek, eğitsel niteliklerini geliştirmek ve öğrenim süreçlerindeki duygusal-sosyal-motivasyonel ihtiyaçlarını desteklemek için okul, aile ve uzman iş birliği gereklidir (Özoğlu, 2019). Okul psikolojik danışmanları özel eğitim, kaynaştırma, ZEP ve BEP konularında konsültasyona ihtiyaç duymaktadırlar (Tosun vd., 2018). Benzer bir sonuca göre (Tuzgöl-Dost & Keklik, 2012), okul psikolojik danışmanlarının kendilerini en çok özel eğitim/kaynaştırma öğrencileriyle çalışırken zorlandıklarını ve yol gösterici fikirlere ihtiyaç duydukları söylenmektedir. Öğretmenlerde özel yetenekli çocuğa eğitim verirken üstün yetenek alanında çalışan bir alan uzmanında konsültasyona ihtiyaç duyduklarını (Aşık & Zelyurt, 2021), veliler ise yaşadıkları güçlükleri paylaşmak için okul rehberlik servislerinin yol gösterici olduğunu vurgulamaktadırlar (Gençoğlu vd., 2019). Üstün yetenekli öğrenciye PDR hizmeti sunulurken öğretmen görüşleri, velilerin bakış açıları, özellikle üstün yetenekli çocuğa sadece akademik bir bakışla görme gibi durumların özel eğitim konusunda yeterince fikir sahibi olmaları psikolojik danışmanları zorlayan konulardır (Altun & Yazıcı, 2020). Yapılan çalışmalara göre okul PDR servisleri çocuk ebeveyn ilişkisini geliştirmek için ebeveynlerle iletişim ve ebeveynlik tarzları üzerinde fikir alışverişi yaptıklarında hem önleyici hem de geliştirici rehberlik çalışmaları yapmış olmaktadır (Aslan & Güven, 2017).

Katılımcıların konsültasyon kaynakları incelendiğinde kurumsal kaynakların öne çıkan alt tema olduğu görülmektedir. Daha sonra meslektaş dayanışması, kişisel gelişim kaynakları, web destekli kaynaklar şeklinde alt temaların sıralandığı görülmektedir. Psikolojik danışmanların kurumsal konsültasyon kaynakları RAM, üniversite çalışan akademisyenler,

psikiyatristler, çocuk doktoru, BİLSEM, okul idaresi şeklindedir. Katılımcıların psikolojik danışmanlar ve uzman eğitimcilerden aldıkları konsültasyon hizmetleri meslekaş dayanışması olarak isimlendirilmiştir. Akademik kaynaklar ve akademik seminer/kongreler; kişisel gelişim kaynakları, internet üzerinden araştırma yapma ve iletişim uygulamaları; web destekli kaynaklar olarak alt temalarında birleştirilmiştir. Güneşlice ve Yıldırım'ın (2019) yaptıkları nitel çalışmadaki bulgular incelendiğinde, psikolojik danışmanların konsültasyon kaynakları RAM, meslekaş grupları, sosyal medya-internet, alanla ilgili kitaplar, akademisyenler şeklindedir. Bu sonuçlar bizim araştırmamızla benzerlik göstermektedir. Bu iki araştırmada dikkat çekici bulgu ise her iki çalışmada da en fazla tekrarlanan kodun RAM olmasıdır. Ek olarak bu araştırmada ilkökulu kademesinde çalışan tüm katılımcı psikolojik danışmanlar RAM'ı konsültasyon kaynağı olarak görürken bu oran ortaokul ve lise katılımcılarında %50'dir (Bkn: Tablo-2). MEB özel eğitim ve rehberlik genel müdürlüğü üstün yetenekli öğrencilerin BİLSEM sürecinde ön değerlendirme tablet uygulamalarını ve bireysel zekâ testlerini RAM'lar üzerinden yapmaktadır. BİLSEM üstün yetenek kılavuzunda belirtilen il sınav tanılama komisyonu, ön değerlendirme sınavı, genel yetenek bireysel değerlendirme süreçlerinde RAM müdürleri ve RAM personelleri görev almaktadır. Tüm bu süreçlerde RAM'lar ilkökulu kademesindeki psikolojik danışmanlarına müşavirlik hizmeti sunmaktadır (MEB-ORGM, 2024). Okul psikolojik danışmanları, üstün yetenekli öğrencilerle çalışırken kendileriyle benzer vakalar yaşayan ya da yaşama ihtimali olan meslektaşlarını hem duygusal destek kaynağı hem de süpervizör olarak değerlendirmektedirler (Brody & Muratori, 2021). Çünkü üstün yetenek uzmanlık gerektiren bir konu olduğundan ötürü bilgi-deneyim eksikliğinin eğitimlerle desteklenmemesi istenilen hizmeti sunmada engel olmaktadır (Wood & Lane, 2021). Bir önceki yüzyıla göre günümüzde literatür olarak şanslı olduğumuzu psikolojik danışmanlar artan bilimsel yayınlarla birlikte üstün yetenekli çocuklarla ilgili zorlandıkları alanlarda birçok kaynağa ulaşabilecekleri savunulmaktadır (Peterson, 2018). Hatta bunun kırsal bölgelerde çalışan okul ruh sağlığı uzmanları için de geçerli olduğu araştırmalarla desteklenmektedir (Wood & Lane, 2021).

Psikolojik danışmanların aldıkları konsültasyon hizmetlerini konsültasyon ihtiyaçlarının çözümüne olumlu katkı ve konsültasyon ihtiyaçlarına yeterli olmayan çözümler şeklinde iki boyutta değerlendirmişlerdir. Konsültasyonun ihtiyaçlarının problemlerin çözümüne olumlu katkı sağladığı, yol gösterici, çoklu bakış edinme, uygulama ve pratik faydalar, fikir alışverişi-iş birliği gibi pozitif katılardan bahsetmişlerdir. Psikolojik danışmanlar derinlik eğitmen (konsültasyon kaynağı) eksikliği, uygulamaya yönelik ihtiyaçları karşılayamama ya da yeterli olmaması gibi unsurlardan ötürü konsültasyon ihtiyaçlarına yeterli çözümler bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Psikolojik danışmanların konsültasyon ihtiyaçlarının incelendiği bir araştırmada, katılımcıların (f:15) üçte ikilik kısmı zorlandıkları alanlarda problemlerini çözmek için aldıkları konsültasyon hizmetlerini "olumlu" (f:10) üçte birlik kısmı ise "olumlu ama yetersiz" (f:5) olarak değerlendirmişlerdir (Güneşlice & Yıldırım, 2019). Psikolojik danışmanlar olarak konsültasyon hizmeti almanın psikolojik danışmanları yetkinliğini geliştirdiğini, okulda çalışan öğretmenlere ise bu hizmeti vermenin öğretmenlerde stresi azalttığı, zihni sakinleştirdiği, ilişkileri güçlendirdiği vurgusu yapılmaktadır (Molina vd., 2022). Konsültasyon perspektifinden bakıldığında, psikolojik danışmanların önyargı, kendini geliştirme, kendini doğrulama, kontrol duygusu ve stresle başa çıkma stratejileri gibi faktörlerin konsültasyon hizmeti aldıktan sonra değiştiği belirtilmiştir (Hay, 2022). Terapi ve kanıta dayalı müdahalelerde; sistematik inceleme, psikolojik danışmanları süpervize etmeyi hedefleyen farklı eğitim modellerinin (atölye, konsültasyon içerikli atölye çalışması, çevrimiçi eğitim, eğitmenin eğitimi ve yoğun eğitim) terapistlerin bilgi, inanç ve davranışlarını şekillendirdiği ancak metodolojik eksikliklerden ötürü eksikliklerin devam ettiği vurgulanmıştır (Frank vd., 2020).

Katılımcılar sürdürülebilir konsültasyonun önündeki engeller ile ilgili deneyimlerini aktarmışlardır. Ayrıca, konsültasyonun geliştirilmesine yönelik öneriler sunmuşlardır. Konsültasyonun yetersiz oluşu, üstün yeteneklilerin doğasına uygun eğitim/öğretim eksikli, konsültasyon geri bildirim zayıf olması, öğrencilere ait uzun dönemli gelişim dosyalarının olmayışı, okul ortamlarının üstün yetenekli öğrencinin doğasına uygun olmaması, yönetmelik sorunları, öğretmenlerde deneyim ve derinlikli eğitmen eksikliği gibi unsurlar psikolojik danışmanlar tarafından sürdürülebilir konsültasyonun önündeki engeller olarak öne sürülmüştür. Psikolojik danışmanlar eğitimcilere yönelik hizmet içi eğitimler, öğretmenlere resmî kurumlardan verilebilecek süpervizyon ve konsültasyon desteklerinin ve BİLSEM ziyaretleri gibi kurumsal iş birliğini güçlendirici hamlelerle konsültasyonun geliştirilmesine yönelik öneriler sunmuşlardır.

Konsültasyonun geliştirilmesine yönelik hizmet içi eğitim önemli bir konu olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Aslan ve Güven (2019), yaptıkları nitel bir araştırmada katılımcı psikolojik danışmanların hepsi eğitim hayatları boyunca konsültasyonla ilgili bir ders ya da hizmet içi eğitim almadıklarını ve bunun önemli bir ihtiyaç olduğunu vurgulamışlardır. Branş öğretmenlerinin üstün yetenekli öğrencileri daha iyi tanıması, farklı özelliklerinden ötürü onların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermeleri için hizmet içi eğitimcilere ihtiyaç duyduklarını vurgulayan araştırmalar mevcuttur (Altun & Vural, 2012; Satmaz & Evin-Gencel, 2016) Konsültasyonun geliştirilmesine yönelik çok fazla görüş ifade edilirken konsültasyonun geliştirilmesine yönelik önerileri sayıca az olması ancak konuyla ilgili sadece iki katılımcı psikolojik danışmanın öz eleştiri yapması dikkate değer bir bulgudur. Literatür incelendiğinde psikolojik danışmaların ve eğitimcilerin üstün yetenekli öğrencilere sunulacak PDR hizmetleri ve eğitim içerikleri konusunda bilgi sahibi olmayışları en önemli konulardan biri olarak belirtilmiştir (Altun & Yazıcı, 2020). Bu durumun doğal olduğu (Dustin & Ehly, 1992), konsültasyon yapan psikolojik danışmada objektif olmada eksiklik, bilgi ve beceri eksikliği ve güven eksikliği gibi unsurlardan ötürü konsültasyon yapan kişiden kaynaklı bazı eksikliklerin olabileceği vurgulanmıştır. Tagay ve Savi-Çakar (2017) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, okul psikolojik danışmanlarının kendilerini eksik hissettikleri konularda bilgi ve becerilerini geliştirmeye ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Bu durumda konsültasyon yapan kişinin iç görü kazanması adına kendi meslektaş gruplarından destek alması hatta başka bir uzmandan psikolojik danışma alması önerilmiştir (Crothers vd., 2020). Üstün yetenekli çocuklarla çalışan her eğitiminin lisansta özel eğitim dersleri alması hatta pedagojik formasyonun içine üstün yeteneklilikle ilgili derslerin koyulması, uygulamaya dönük kaynaklar (kitap, broşür, modüller), uzman eğitimciler, hizmet içi eğitimler, etik becerileri geliştirmek gibi öneriler sunulmuştur (Altun & Yazıcı, 2020).

Bu çalışma, Gaziantep ili merkez ilçelerde en fazla üstün yetenekli öğrenciye sahip ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan ve PDR hizmeti sunan 12 okul psikolojik danışman ile yürütülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcı psikolojik danışmanların birçoğu Bakanlık düzeyinde eksikliklere vurgu yapmışlardır. Bakanlığın ORGM bölümünde özel yeteneklilerin geliştirilmesi biriminde çalışan alan uzmanlarıyla uzun soluklu ve finansal destek gerektiren bir nitel araştırma tasarlanıp bu araştırma sonucuyla karşılaştırılabilir. Üstün yetenekli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmaların konsültasyon kaynaklarını geliştirmek adına “TÜBİTAK 4005 Yenilikçi Eğitim Uygulama Programları” kapsamında proje destek programları tasarlanıp karma yöntem bir araştırma yürütülebilir. Üstün yetenekli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmalara çalıştıkları okulların niteliklerini artırmak, üstün yetenekli çocuklara psikososyal destek sunmak, ebeveynlerinin beklentilerini anlamak gibi çok boyutlu değişkenleri dikkate alarak bu okullarda öğrenmeyi güçlendiren ve pratiğe dayalı bir araştırma türü olan katılımcı eylem araştırması yürütülebilir. Üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin BİLSEM, ZEP ve destek eğitim ile ilgili

bilgilendirmelerini sağlayacak (video, örnek uygulama, kitap önerileri) psikoeğitim programı geliştirilip uygulanabilir. İl ve ilçe düzeylerinde Rehberlik araştırma Merkezleri ya da İl Hizmet İçi Eğitim birimleri tarafından yerel düzeyde uzman eğitimcilerle birlikte psikolojik danışmaları üstün yetenekli çocukların özelliklerini anlama ve onlara PDR hizmetlerini nitelikli sunmak adına hizmet içi eğitimler açılabilir. Üstün yetenekli öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanlara bu okullara ilk atama ya da tayin geldiklerinde oryantasyon eğitimi verilebilir. Psikolojik danışmanlar üstün yetenekli öğrenciler için ORGM'nin özel yeteneklilerin geliştirilmesi birimi tarafından geliştirilen psikoeğitim, aile eğitimi, destek eğitim programlarını inceleyip kullanabilirler.

Araştırma Etiği

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Hasan Kalyoncu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 26.12.2023 tarih ve E-97105791-050.01.01-48918 sayılı yazı ile izin alınmıştır.

Kaynakça

- Ağaya, A., Akçayır, İ., & Çitil, M. (2023). Özel yetenekli öğrencilerin Bilsen'lerde sergiledikleri davranış problemleri ve yapılan rehberlik ve psikolojik danışma çalışmaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (56), 384-409. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1169782>
- Akkan, H. (2012). *Üstün zekâlı 6-8. sınıf öğrencilerinin iki farklı akademik ortamdaki sosyometrik statülerine göre empatik eğilimleri, yaşam doyumları ve aile yaşantıları*. (Yayın No. 317705) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akman, Y. (2002). Okullarda konsültasyon çalışmaları ve ruh sağlığı konsültasyon modeli. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 2(18), 7-13. <https://doi.org/10.17066/pdrd.86757>
- Altun, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları, psikolojik danışma yaşantıları ve rehber öğretmenlerin üstün yeteneklilerle ilgili yeterlik düzeyleri*. (Yayın No. 407688) [Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Altun, F. (2020). Rehber öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilere sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşleri. *Mavi Atlas*, 8(1), 81-106. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.685650>
- Altun, F., & Yazıcı, H. (2018). Türkiye'deki üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(2), 355-378. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdersisi.339056>
- Altun, F., & Yazıcı, H. (2018b). Üstün yetenekli öğrenciler için problem tarama envanteri'nin Türk kültürüne uyarlanması. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 5(1), 1-19. <http://jgedc.org>
- Arslan, Y., & Yazıcı, G. (2022). Yoğun bakım hemşirelerinin hastaların psikososyal bakım konusunda konsültasyon liyezon psikiyatri hemşireliğine olan gereksinimlerinin belirlenmesi. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 92-105. <https://doi.org/10.51123/jgehes.2022.47>
- ASCA (2024). *Amerikan School Counselor Asscoation*. www.schoolcounselor.org adresinden 05.04. 2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Aslan, A. M., & Güven, M. (2017). Okul psikolojik danışmanlığında konsültasyon süreci ve modelleri. *Journal of Research in Education and Teaching* 6(2), 118-131. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/11.abdullah_mucahit_aslan..pdf
- Aslan, A. M., & Güven, M. (2019). Okul psikolojik danışmanlarının ailelerle yürüttükleri

- konsültasyon çalışmaları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(52), 109-148. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/689339>
- Assouline, S. G., Foley-Nicpon, M., Doobay, A., & Colangelo, N. (2021). Counseling gifted students: psychological perspectives. In *Handbook for counselors serving students with gifts and talents*. Routledge. <https://books.google.com/> adresinden 25.06.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Aşık, M., & Zelyurt, H. (2021). Özel yetenekli bireyleri tanıma ve eğitimine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 5(1), 78-94. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1564196>
- Atıcı, M. (2006). İlköğretim öğrencilerinin davranış problemleriyle bahsetme konusunda öğretmen-psikolojik danışman iş birliğine ilişkin görüşlerin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 55-68.
- Binici, C. (2014). 7-11 yaş arası üstün ve normal gelişim gösteren çocukların aldıkları müfredat türüne göre denetim odağı özelliklerinin "Goodenough-Harris insan çiz testi" açısından değerlendirilmesi. (Yayın No. 372353) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bolışık, B., Taş, F., & Sarıkaya Karabudak, S. (2008). Bedenden ruha: pediatrik konsültasyon liyezon hemşireliği. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 24(1), 83-89. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/835518>
- Bozkur, B., & Kaya, A. (2021). Adaptation of the consultation self-efficacy scale into Turkish and investigation of the consultation self-efficacy of school counselors. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11(1), 49-96. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1286904.pdf>
- Brighton, C. M., Moon, T. R., Jarvis, J. M., & Hockett, J. A. (2007). *Primary grade teachers' conceptions of giftedness and talent: a case-based investigation*. National Research Center on the Gifted and Talented. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505387.pdf>
- Brody, L. E., & Muratori, M. C. (2021). *Counseling gifted and talented students. in critical issues and practices in gifted education*. Taylor & Francis Online: Routledge. books.google.com adresinden 15.03.2024 tarihinde çevrimiçi alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. bsk). Pegem Yayınları.
- Clark, M. A., & Amatea, E. (2004). Teacher perceptions and expectations of school counselor contributions: implications for program planning and training. *Professional School Counseling*, 8(2), 132-140. <http://www.jstor.org/stable/42732615>
- Constable, R. (2006). School social work: Practice and research perspectives. C. M. In R. T. Constable. In R. T. Constable, C. Massat, *The role of the school social worker* (6th ed. pp. 3-27). Lyceum Books.
- Coşar Çiğerci, Z. (2006). *Üstün yetenekli olan veya olmayan ergenlerde benlik saygısı, başkalarının algılaması ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler*. (Yayın No. 186799) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Crothers, L. M., Hughes, T. L., Kolbert, J. B., & Schmitt, A. J. (2020). *Theory and cases in school-based consultation: A resource for school psychologists, school counselors, special educators, and other mental health professionals*. Routledge. <https://books.google.com/> adresinden 25.06.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Dikmen, Y. (2023). *Okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi sürecinde karşılaşılan*

- sorunlar ve okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerinin yürütülmesindeki rolü hakkında rehber öğretmenlerinin görüşleri. (Yayın No. 802223) [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dustin, D., & Ehly, S. (1992). School consultation in the 1990s. *Elementary School Guidance & Counseling*, 26(3), 165-175. <https://www.jstor.org/stable/42869013>
- Englander, M. (2016). The phenomenological method in qualitative psychology and psychiatry. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 11(1), 1-11. <https://doi.org/10.3402/qhw.v11.30682>
- Erol, F. (2015). *Üstün zekâli ergenlerin akran ilişkileri ile öznel iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 414412) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ferguson, S. K. (2021). Affective education: Addressing the social and emotional needs of gifted students in the classroom. In *Methods and materials for teaching the gifted* (pp. 479-512). Routledge. <https://books.google.com/> adresinden 25.06.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Frank, H. E., Becker-Haimes, E. M., & Kendall, P. C. (2020). Therapist training in evidence-based interventions for mental health: A systematic review of training approaches and outcomes. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 27(3), 20. <https://psycnet.apa.org/buy/2020-11470-001>
- Gençoğlu, C., Demircioğlu, H., Zorbaz, S. D., & Ekin, S. (2019). Okul ortamında ebeveynlerle çalışmak: güçler ve güçlükler. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(222), 255-275. <https://dergipark.org.tr>
- Gray, M., Webb, S. A., & Midgley, J. O. (2012). *The SAGE handbook of social work*. Sage. books.google.com adresinden 19.05.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Güneşlice, A., & Yıldırım, T. (2019). Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma birimi çalışanlarının konsültasyon ihtiyaçları, kaynakları ve aldıkları konsültasyon hizmetlerinin niteliğinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 122-165. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/898505>
- Hatipoğlu, H. (2010). *Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının belirlenmesi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayın No. 294437) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hay, I. (2022). Enhancing guidance and school counselling consultation services from a self-system psychological perspective. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 12, 11-20. doi.org/10.1017/S1037291100004519
- Hollingworth, L. S. (1975). *Children above 180 IQ Stanford-Binet: origin and development*. DigiCat. World Book Company: Yonkers on Hudson, Newyork. https://print.ditd.org/Children_Above_180%20IQ_Hollingworth2.pdf 10.05. 2024 tarihinde çevrimiçi alınmıştır.
- Johnsen, S. K. (Ed.). (2021). *Identifying gifted students: A practical guide*. Routledge. (Third Edition). Prufrock Press, Published in Routledge: Taylor & Francis Group. books.google.com adresinden 15.03.2024 tarihinde çevrimiçi alınmıştır.
- Kahvecioğlu, K. (2016). *Özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin psikolojik sağlamlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayın No. 432645) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kampwirth, T. J. (2003). *Collaborative consultation in the schools*. Merrill Prentice Hall. books.google.com adresinden 21.06.2024 tarihinde çevrimiçi alınmıştır.
- Karakuş, S. (2008). *Okullarda çalışan psikolojik danışmanların sınıf öğretmenleri ve sınıf rehber öğretmenleriyle yaptıkları konsültasyon çalışmalarının incelenmesi*. (Yayın No. 217103) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Kızıltepe, Z. (2017). İçerik analizi. İçinde: F. Nevra-Seggie ve Y. Bayyurt (Ed.). *Nitel araştırma. Yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (253-266). Anı Yayıncılık.
- Kocaman, N. (2005). Konsültasyon liyezon psikiyatrisi hemşireliği ve rolü nedir? *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 107-118. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29288>
- Konyalıoğlu, A. P. (2013). *Bilinçli hipnoz ile sınav kaygısı programının üstün zekâlı öğrencilerin sınav kaygılarını azaltmadaki etkilerinin karşılaştırılması*. (Yayın No. 351483) [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- MEB (2024). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu*. (<https://orgm.meb.gov.tr> adresinden 28.02.2024 tarihinde çevrim içi olarak alınmıştır).
- MEB-ORGM (2024). Millî Eğitim Bakanlığı-Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü (2023-2024 Bilim ve sanat merkezleri öğrenci tanılama ve yerleştirme kılavuzu). <https://orgm.meb.gov.tr/www/2023-2024-yili-bilim-ve-sanat-merkezleri-ogrenci-tanilama-ve-yerlestirme-kilavuzu-yayimlandi/icerik/2623> adresinden 20.06.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Sage.
- Milgram, R. M. (1991). *Counseling gifted and talented children and youth: Who, where, what and how. Counseling gifted and talented children: A guide for teachers, counselors, and parents*, 7-21. <http://digital.casalini.it/9780313390012>
- Molina, C. E., Lemberger-Truelove, M. E., & Zieher, A. K. (2022). School counselor consultation effects on teachers' mindfulness, stress, and relationships. *Professional School Counseling*, 26(1a). doi.org/10.1177/2156759X221086749
- Moon, S. M. (2002). Counseling needs and strategies. In M. Neihart, S. M. Reis, N. M. Robinson & S. M. Moon (Eds.), *The social and emotional development of gifted children: What do we know?* (pp. 213-222). Prufrock Press.
- Nazlı, S. (2007). Psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 1-17. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/863629>
- OED (2024). *Oxford English dictionary*. www.oed.com adresinden 01.06.2024 tarihinden çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Olgun Kaval, N. (2014). *Üstün yetenekli ve normal çocukların ebeveyn kabul-red, ebeveyn tutumu ve sosyal destek algıları ile yaşadıkları psikolojik güçlükler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayın No. 378584) [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Örüm, M. H. (2020). Acil servise başvuran psikiyatrik olgular ve konsültasyon-liyezon psikiyatrisi: bir derleme. *Journal of ADEM*, 1(2), 31-52. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1291197>
- Özdemir, D. (2018). Perceptions of mathematically gifted students about math classes in their own schools. *Kastamonu Education Journal*, 26(1), 153-160. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.375695>
- Özoğlu, S. Ç. (2019). Üstün yetenekli öğrencileri araştırmaya yöneltme ve psikolojik danışma sorunları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 8(1), 113-129. doi.org/10.1501/Egifak_0000001430
- Özyürek, R., Owen, F.K., & Owen, D.W. (2015). *Gelişen psikolojik danışma ve rehberlik, u. Meslekleşme sürecindeki ilerlemeler*. Nobel Yayıncılık.
- Penbegül, T. (2014). *Psikolojik danışman ve sınıf rehber öğretmenlerinin ilköğretim okullarındaki pdr servislerine ilişkin etkililik algılamalarının bazı değişkenler*

- açısından incelenmesi*. (Yayın No. 398282) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Peterson, J. S. (2018). Counseling gifted children and teens. In S. I. Pfeiffer, E. Shaunessy-Dedrick, & M. Foley-Nicpon (Eds.), *APA handbook of giftedness and talent* (pp. 511-527). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000038-033>
- Piechowski, M. (2009). The inner world of the young and bright. In: Cross, T., Ambrose, D. (eds) *Morality, ethics, and gifted minds*. Springer. doi.org/10.1007/978-0-387-89368-6_14
- Reinhiller, N. W. (1999). Efficient and effective formats for collaborative consultation. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 10(2), 173-184. doi.org/10.1207/s1532768xjepc10024
- Richards, J., Encel, J., & Shute, R. (2003). The emotional and behavioural adjustment of intellectually gifted adolescents: A multi-dimensional, multi-informant approach. *High Ability Studies*, 14(2), 153-164. <https://doi.org/10.1080/1359813032000163889>
- Sak, U. (2010). *Üstün zekâlılar: Özellikleri tanılanmaları eğitimleri*. (7. Bsk). Vize Akademik Yayınları
- Saranlı, A. G., & Metin, N. (2012). Social-emotional problems observed in gifted children. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 45(1), 139-164. doi.org/10.1501/Egifak_0000001239
- Strickland, T. D. (2015). *A comparison of high mental ability and creatively gifted students based upon math CRCT scores. A dissertation to the faculty of in the curriculum and instruction program*. (Publication No. 432645) [Doctoral Dissertation, Mercer University].
- Sürücü, Ş. (2013). *Üstün yeteneklilerin psikolojik belirtileri, stres kaynakları ve stres karşısındaki tepkileri*. (Yayın No. 350199) [Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tagay, Ö., & Savi-Çakar, F. (2017). *Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının görüşleri*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1487302>
- Tasca, I., Guidi, M., Turriziani, P., Mento, G., & Tarantino, V. (2024). Behavioral and socio-emotional disorders in intellectual giftedness: A systematic review. *Child Psychiatry & Human Development*, 55(3), 768-789. doi.org/10.1007/s10578-022-01420-w
- Temelli, S. (2019). *Üstün zekâ tanısı almış çocukların sosyal ve duygusal öğrenmelerinin tanı alamamış çocuklarla karşılaştırılması*. (Yayın No. 587678) [Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tieso, C. L. (2009). Overexcitabilities. In B. Kerr (Ed.) *Encyclopedia of giftedness, creativity and talent* (pp.662-664). California: Sage Publications. <https://www.google.com.tr/books> adresinden 21.06.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Tosun Sümer, E., & Güven, M. (2018). Okul psikolojik danışmanlarıyla ilgili lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Journal of International Social Research*, 11(60). doi.org/10.17719/jisr.2018.2833
- Tuzgöl-Dost, M., & Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 389- 407. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/181388>
- Ünal, H. (2006). *Davranım bozukluğu tanısı alan ilköğretim öğrencilerine okullarda sunulan danışmanlık hizmetlerinin incelenmesi*. (Yayın No. 205780) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Wood, S. M., & Lane, E. (2021). *Counseling and the rural gifted. In serving gifted students in rural settings* (pp. 263-288). Routledge. <https://www.google.com.tr/books> adresinden 28.06.2024 tarihinde çevrimiçi olarak alınmıştır.
- Worrell, F. C., Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Dixson, D. D. (2019). Gifted students. *Annual review of psychology*, 70(1), 551-576. doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102846
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 213-232. doi.org/10.18037/ausbd.1227345
- Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde rehberlik hizmetleri, gelişimsel yaklaşım* (18. baskı). Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yıldırım, F. (2012). Üstün yetenekli çocuklar ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler. Tıpta Uzmanlık Tezi. *Üstün zekâ tanısı almış çocukların sosyal ve duygusal öğrenmelerinin tanı alamamış çocuklarla karşılaştırılması*. (Yayın No. 319115) [Tıpta uzmanlık tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi].
- Yoo, J. E., & Moon, S. M. (2006). Counseling needs of gifted students: An analysis of intake forms at a university- based counseling center. *Gifted Child Quarterly*, 50(1), 52-61.

Extended Abstract

Introduction

Giftedness means “gifted” in international literature, meaning bestowed (OED, 2024, Sak, 2020). Sensory depth, imagination skills, intellectual areas sensitivity (Piechowski, 2009:178-180), spatial thinking, asynchronous development, perfectionism, originality, perseverance, and cognitive regulation (Johnsen, 2021) make the gifted child different from his peers. There is a belief that gifted people are psychologically/socially healthier thanks to their advanced mental characteristics (Johnsen, 2021). However, attention deficit and hyperactivity disorder (Moon, 2002; Tasca et al., 2024), absenteeism (Renzulli & Park, 2002), self-esteem (Coşar Cıgırcı, 2006), and psychological difficulties experienced by gifted children (Olgun Kaval, 2014) have been examined. When factors such as different developmental processes of gifted students, school environment, family, culture, the characteristic features of these children, external factors, or misconceptions arising from the gifted label are considered, they need psychological counseling and guidance services within the education system (Altun and Yazıcı, 2020: p. 83; Brody and Muratori, 2021). When professionals providing PDR services feel deficient in their evaluations of the student, they need multiple perspectives and help from a knowledgeable person (Crothers, et al., 2020). In his work with parents, teachers, administrators, health experts, and public health personnel, the psychological counselor establishes cooperation regarding strategies for planning and implementing the assistance to be provided for the student to be successful in the education system, and this is called consultation (ASCA, 2024).

Purpose

This study aims to qualitatively examine the difficulties faced by psychological counselors serving gifted students, the issues they need consultation on, where they meet their consultation needs, and how they evaluate the quality of the consultation service they receive.

Method

In this study, phenomenology pattern, which is one of the qualitative research methods, was used. The phenomenological pattern aims to find the common meaning in the

facts, experiences and stories that we notice but do not have a deep understanding of (Yalçın, 2022: 215-217). Criterion sampling was used in the research because the criteria of working in the profession for at least 10 years and having a gifted student were determined. The data were subjected to content analysis.

Results

The areas where participants need consultation are personal social guidance, consultation for educators, consultation on psychiatric and clinical issues, consultation for parents, and special education in the field of giftedness. Psychological counselors as consultation sources; They use corporate resources, colleagues, personal development resources and web-supported resources. They evaluated the consultation services received by psychological counselors in two dimensions: positive contribution to the solution of consultation needs and insufficient solutions to the consultation needs. Psychological counselors stated that there are obstacles to sustainable consultation. They offered suggestions for improving consultations.

Conclusion

Students' adaptation problems, behavioral problems, family attachment and belonging, self-confidence and emotional problems, academic competition problems, screen addiction, absenteeism, cognitive biases caused by the diagnosis of giftedness, high performance expectations, concentration and motivation problems, anxiety-communication-social differences. Issues such as these are issues that psychological counselors have difficulty with. Altun and Yazıcı (2020) found that while guidance counselors provide guidance services to gifted children, findings such as friendship relations, perfectionism, emotional problems, not wanting to go to school, lack of motivation and attention, conflict with authority, problems caused by the gifted label, and behavioral problems due to boredom in the classroom. It is largely similar to the results of this research.

Institutional consultation sources of psychological counselors are research and guidance services, university academicians, psychiatrists, pediatricians, and school administration. Research and guidance services are centers where gifted students receive an educational diagnosis. In all these processes, research and guidance centers provide consultancy services to psychological counselors at the primary school level [Ministry of National Education (MEB, 2024)]. While working with gifted students, school counselors consider their colleagues who have experienced or may experience similar cases to them as both a source of emotional support and a supervisor (Brody & Muratori, 2021).

They mentioned that the needs of consultation positively contribute to the solution of problems, such as guidance, obtaining multiple perspectives, application and practical benefits, exchange of ideas and cooperation.

Factors such as lack of appropriate education/training, poor consultation feedback, lack of long-term development files of students, school and regulation problems, and lack of in-depth trainers have been put forward by psychological counselors as obstacles to sustainable consultation. It has been stated that consultation can be improved through in-service training, supervision from official institutions, and visits to strengthen cooperation.